

Offentlighedsloven suspenderet

Politikerne talte om "størst mulig åbenhed" i den nye universitetslov, men nu har videnskabsminister Sander slettet klagemuligheden i sager om aktindsigt. Et klart tilbageskridt for retssikkerheden, siger medierets-ekspert

Der er ingen grund til at tro, at universitetsledelserne vil være i gavehumør, når de selv kan bestemme, hvad de vil udlevere

Videnskabsministeriet har suspenderet offentlighedens almindelige ret til aktindsigt. Man har simpelt hen slettet klageadgangen. Hvis et universitet derfor afviser en anmodning om akt-indsigt, er der ingen administrativ mulighed for at klage over afslaget. Man kan ikke længere klage til Videnskabsministeriet, men må gå direkte til Ombudsmanden.

"I praksis betyder det, at universiteterne nu selv kan bestemme, hvad de vil offentliggøre. De kan holde kontroversielle oplysninger tilbage, for de ved, at Ombudsmanden ikke behandler almindelige 'administrative' afgørelser, og de ved, at det tager halvandet år, før klageren får et svar", siger medierets-ekspert **Oluf Jørgensen** fra Danmarks Journalisthøjskole.

Den begrænsede klageadgang står i skærende kontrast til ministerens løfter fra lovbehandlingen, hvor det hed sig, at universiteterne skulle operere med "størst mulig åbenhed". Men blot få måneder efter lovens ikrafttræden løber ministeren altså fra sit løfte.

Klart tilbageskridt for retssikkerheden

I den nye universitetslov gives der mulighed for, at videnskabsministeren kan åbne for klageadgang (§34 stk. 2), men Helge Sander oplyser, at det har han ikke tænkt sig at gøre.

"Det er et klart tilbageskridt for retssikkerheden og for offentlighedsloven, når klagemuligheden slettes på et så stort offentligt område, hvor det burde være en selvfølge, at offentligheden kan kigge forvaltningen i kortene", siger ekspert.

Erfaringen siger Oluf Jørgensen, at offentlighedens ret til aktindsigt indsnævres, når institutioner får lov til selv at forvalte loven:

"Myndigheder og politikere taler om åben adgang i festtalerne, men hvor det handler om følsomme og ubehagelige oplysninger, så fungerer offentlighedsloven ikke i praksis. Hvis offentlighedsloven – der

i forvejen ikke er for god – skal fungere, så er det tvingende nødvendigt med et effektivt klagesystem. Uden klageadgang, så er der intet pres på myndighederne, og så er det omkostningsfrit at holde oplysninger tilbage".

Videnskabsministeriet undlod at fortælle om retskrav

Suspensionen af offentlighedsloven blev klart i kølvandet på to afslag om aktindsigt, som FORSKERforum har fået. I det ene tilfælde valgte FORSKERforum at klage, og svaret fra Videnskabsministeriet varsler ikke godt for forvaltningen af aktindsigt under den nye lov.

FORSKERforum havde bedt om aktindsigt i DTUs statistik over afskedigelser i perioden 2001-03 (se artikel s. 5). DTU gav afslag med henvisning til, at der var tale om personfølsomme oplysninger. Videnskabsministeriet gav DTU ret, men opfordrede alligevel DTU til som en service at udlevere oplysningerne (med henvisning til regler om "meroffentlighed").

Men Videnskabsministeriets håndtering varsler ilde for fremtidens praksis, siger Oluf Jørgensen:

"FORSKERforums anmodning om aktindsigt var kort og koncist formuleret som et ønske om at få en statistik. Alligevel prøvede DTU og ministeriet at gøre det til en sag om "personfølsomme oplysninger". Ministeriet lukkede øjnene for, at der er et simpelt retskrav på at få denne statistik udleveret, og at ministeriet faktisk er forpligtet til at fortælle, hvad borgerne har retskrav på", siger medierets-eksperten.

"Ministeriets ukvalificerede svar signalerer, at de ikke vil have noget med klager at gøre. Det overlades til universitetsledelsernes helt egen boldgade at administrere, hvad de vil offentliggøre. Det underminerer retssikkerheden".

jø

DPU skærer 3
Ny profil betyder, at de gamle kvalifikationer ikke længere er nok, siger Rektor - der har fået en betyrelsesformand med kasketforvirring

Ingen kritik af ledelsen, tak 4
De ansatte skal besvare tilfredsheds-skema. Men de får ikke lov at udtrykke utilfredshed med ledelsen

DTU-afskedigelser 5
Flere forskere er gået eller blevet gået efter rektor Pallesens ankomst. Men rygter om massefyringer holder ikke, viser statistik, som FORSKERforum har fået udleveret

Finansloven og Bent Jensen 6
Den varme kartoffel landede på SDU

Ytringsret i sektorforskningen 8-9
SF vil have ytringsret for offentligt ansatte. Men sektorforskningsdirektører siger, at forskerne allerede nu kan udtale sig frit

Forskningsformidling 12
Christine Antorini er formand for videnskabsministerens "Tænketank", som endnu ikke har lavet andet end at snakke

Magtudredningen 16
- fik ros og ris for sin slutrapport m.m.

Velfærdsreformer truer 17-18
- og det vil nødvendigvis også ramme universiteternes frie valg, lighed og gratisprincipper ANALYSE

Svært ved at overskue dit job 20
Momentan stress og udbændthed er almindeligt på universiteterne. Der snakkes bare ikke højt om det

Hvad mener Lykketoft 22
Nyrup og Trøjborg slagtede universitetsdemokratiet for et år siden. Nu er der kommet ny ledelse ESSAY

Mobil- og mastestråling 23-25
- har udløst en bitter forskerstrid. TEMA

Den nålestribede 30
Den nye universitetsdirektør kom fra business-school. Uddrag af ny ROMAN

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt JAFs, DFs og DDDs undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF
Seniorforsker Niels Erik Poulsen, DM3
Lektor Lars Kamp Nielsen,
Farmaceutforeningen
(ansv.hav. for dette nummer)
Otto Meyer, Dyr lægeforeningen
Anders Correll, Jordbrugsak.

Journalist Nynne Bjerre Christensen
Red. sekr. Jørgen Øllgaard
(Joe@magister.dk)

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C

Telefon: 38 15 66 33
Fax: 38 15 66 32

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge
i hver måned.

Næste deadline:

18. januar 2004

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Peter Bangsvej 32
2000 Frederiksberg C
Tlf. 38 15 66 00

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
Tlf. 33 95 97 00

Dansk Farmaceut Forening
Rygaards Allé 1
2900 Hellerup
Tlf. 39 46 36 00

Jordbrugsakademikernes Forbund
Frederiksberg Allé 3, 2. sal
1621 Kbh. V
Tlf. 33 21 28 00

Dyr lægeforeningen
Rosenlunds Allé 8
2720 Vanløse
Tlf. 38 71 08 88

Oplag: 9.000

Grafisk Produktion:

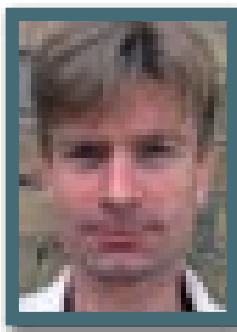
Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk:
Datagraf

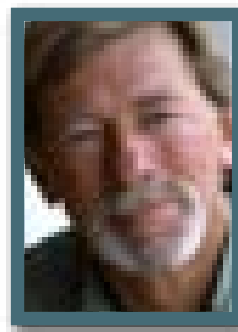

Foto: Søren Hartvig

(hvor ikke andre er anført).

Af Anders Correll, JAF

Lars Kamp Nielsen, DF

Otto Meyer, DDD

Medicin, kemikalier, vindmøller, gylle m.m.m.

I sidste nummer af FORSKERforum kunne vi læse, at industriens forsknings- og udviklingsinvesteringer storker afsted med 10% stigning om året og vi kunne også læse, at Videnskabsministeren tilsyneladende forsøger at *fjfle* med fordelingen mellem den offentlige og den private forskning i Barcelona-målet. Ministeren mener dog ikke, at han *krejler* og forventer, at der nemt findes flere milliarder de kommende år til offentlig forskning.

Og det ser sandelig også ud til, at vi er på rette vej mod målet. De senere dages finanslovsforlig mellem regeringspartierne og Dansk Folkeparti har fremtryllet 4 millioner kr. til Bent Jensens koldkrigs-forskning, 12 millioner til Henrik Svendsens klimaforskning og 10 millioner til Videns- og forskningscenter for alternativ behandling. De pågældende personer og institutioner er sikkert helt enige i de forskningsstrategiske overvejelser, der ligger forud for forliget med Dansk Folkeparti, men vi andre bliver bestyrket i, at det hverken kvantitativt eller kvalitativt er den måde, at vi når Barcelona-målene. Er det virkelig vejen frem til opnåelse af uafhængig forskning uden smagsdommere?

Vi konfronteres dagligt med eksempler på nødvendigheden af, at den offentlige forskning holder trit med den private forsknings- og udviklingsindsats. De tusindvis af *mobilsendemaster*, der i øjeblikket er under opstilling bekymrer borgere og borgmestre rundt i landet. Den offentlige forskning er imidlertid ikke klædt på til hurtigt at kunne gennemføre en videnskabelig undersøgelse af problemerne om de sundhedsmæssige risici ved sendemasterne. Usikkerheden og frygten ser ud til at skulle spises af med en hurtig opdatering af eksisterende viden udført på Aalborg Universitet. Et forskningsberedskab finansieret af en fond etableret for noget af licitationsprovenuet havde været en oplagt mulighed.

20% af de milliarder, der anvendes til forskning i den private sektor bruges i lægemiddelindustrien og dertil kommer hele medicoindustrien med colostomiposer, analyseudstyr og høreapparater. Det er en industri, der omsætter rigtig mange milliarder og udgør en væsentlig del af Danmarks eksport. Slutregningen for en stor del af produkterne ender i Danmark hos skatteyderne, og amtsfolkene vander sig under de stigende medicinudgifter. Al den nemme og billige medicin mod almindelige sygdomme er tilsyneladende udviklet og tilbage er der kun den svære og dyre medicin – så stigningen i lægemiddelpriser bliver nærmest en naturlov. I

en branche, hvor der er så mange penge på spil – og hvor almindelig priskonkurrence er sat ud af kraft gennem patentbeskyttelse i nu snart 10 år – er det en stor fristelse for svage sjæle at vurdere forskningsresultaterne lige lovligt positive, når resultaterne skal præsenteres i forbindelse med en registrering og godkendelse af et lægemiddel.

I september kunne fagbladet "Farmaceuten" referere, at adskillige undersøgelser gennem de sidste år har vist, at anbefalingen af et lægemiddel under sammenligning ved en klinisk undersøgelse fik 5 gange så mange positive resultater, når medicinindustrien stod bag forsøgene, som når forsøgene var udført for offentlige midler. Og det på trods af de særlige "Vancouver – regler", der siden 1978 skulle sikre publikationsetikken indenfor lægemiddelforskningen. En offentlig fond, der kan finansiere en kritisk sammenligning af fordelene ved nye lægemidler i forhold til eksisterende behandlinger, vil kunne forbedre medicineringen og måske spare penge til de nye og dyre lægemidler, vurderes det af både ovelæge Peter Götzche fra Det Nordiske Cochrane Center og lægemiddeldirektør Jytte Lyngvig.

Og der kunne nævnes eksempler fra kemikalie-området og fra vindmølleforskning, hvor den offentlige forskning halter bagud enten i forhold til industriens udviklingspres eller i forhold til industriens behov for forskning, der bedst varetages af offentlig forskning. Senest har Dansk Landbrug efterlyst en øget offentlig forskningsindsats omkring gyllehåndtering så en Vandmiljøplan III kan komme i gang.

Finanslovs-cirkus'et har vist, at det nok ikke er små cigarkasser delt ud med alt for korte arme i sene natte timer, der er vejen frem til at nå Barcelona-målet på 1% af BNP til offentlig forskning. Opbygning af uafhængige fonde vil være en mere målrettet måde til at sikre både mere stabilitet og mere armslængde i forskningsfinansieringen. Vi har allerede fonde med tydelig afsenderadresse oprettet af store industrivirksomheder – Carlsbergfonden, Novofonden, Rockwoolfonden, Veluxfonden m.fl. som har finansieret mange glimrende forskningsprojekter. Men vi mangler store fonde, der er forankrede i universiteterne og forskningsrådene og som udover private bidrag også kan opbygges ved salg af koncessioner til olieindvinding, telekommunikation, sendetilladelser m.v. Drømme er selvfølgelig fonde af en sådan størrelse, at der kan opbygges uafhængig offentlig forskning, der kan matche industriens.

Nedskæringer på DPU

Der stilles nye krav, og det er ikke nok at have passet sit gamle arbejde, erklærer Rektor

Danmarks Pædagogiske Universitet skal spare 5 mio. kr. i 2004 og 10 mio. i 2005. Det betyder "personaletilpasninger" – nysprog for fyringer af mere end 20 tap'ere, og 10-15 blandt det videnskabelige personale.

Det er konsekvensen af, at DPU tjener for få penge på studenter-taksametre og af, at CVUerne bruger deres bevillinger til "forskningstilknytning" på noget andet end at købe kompetence på DPU.

"Konsolideringsplanerne" blev forelagt ved et personalemøde d. 24. november.

"Det har ligget i kortene med Rektors masterplan om at ændre den faglige profil, at der kunne ske fyringer. Nu presser den på, hvilket betyder, at nogle af de nuværende medarbejdere skal forlade stedet og at man vil have en anden type ind", lyder fællestillidsrepræsentant **Tonny Hübbes** udlægning.

Skærpet forsknings- og uddannelsesvotning

Udviklingskontrakten med ministeriet budgetterede oprindeligt med en ekspansion fra 120 (2003) til 160 vip-årsværk i 2005. Men

nu er ambitionerne skåret ned til 140.

Der er altså fortsat plads til ekspansion. Alligevel afslørede rektor på personaletmødet, at der lægges op til afskedigelser.

Rektoratets oprindelige plan var "en personaletilpasning", hvor man afskedigede folk på marginal-områder og dernæst ansatte nye på satsningsområder. Men den model havde Kammeradvokaten frarådet, for en sådan fyr-og-ansæt-politik var i strid med love og overenskomster og kunne risikere at blive dyr i retssager, erstatninger og fratædelser.

Processen kommer derfor til at tage længere tid end Rektoratet forestillede sig. Resultatet er blevet en køreplan, hvor de ansatte bliver udsat for "skærpet forsknings- og uddannelsesvotning": De ansatte skal gennemgå en bedømmelse på forskningskvalitet og -omfang, på undervisningskvalitet og -omfang, på evnen til at tiltrække eksterne midler samt på publikationer i internationale tidsskrifter.

"Det er uklart, hvad bedømmelsen videre skal bruges til. Det ligner, at man skal op til ny bedømmelse, og søge sin egen stilling. Det

ligger i luften, at de svageste i forhold til den nye profil skal ud", siger vip-tillidsmanden.

Rektor: Ikke nok at have passet sit gamle arbejde

Rektor forklarer, at en skærpet votning betyder, at DPU har visioner om at være et 'center of excellence': "Det betyder, at folk som hidtil har været ansat under de gamle jobfunktioner vil opleve, at DPU fremover går efter den medarbejderstab, som er bedst kvalificeret. Under universitetets nye vision stilles der forhøjede krav, så det er ikke nok, at have passet sit gamle arbejde".

Rektor Lars Henrik Schmidt vil have ændret den faglige profil, og han medgiver, at det betyder udskiftning i personalet:

"I den første fase skulle universitetet etablere sig som en fusion. Jeg forestiller mig, at vi i den næste periode skal kvalificere fagligheden. Det betyder, at jeg er nødt til at ansætte folk med en profil, der ikke nødvendigvis er identisk med den eksisterende personaleprofil".

JØ

Bestyrelsesformand får mere magt

Inge Thygesen blev konsulent i administrationen.

Kasketforvirring siger medarbejdernes bestyrelsesmedlem

I oktober erfarede de ansatte pludselig, at bestyrelsesformand Inge Thygesen gik ind i styringen af "konsolideringsplanen". Hun og rektor besluttede egenhændigt, at Thygesen blev indsat som "konsulent for den daglige ledelse". I en meddelelse fra rektor hed det, at "den daglige ledelse har truffet aftale med Inge Thygesen om at bistå som konsulent og projektleder i udarbejdelsen af et dækkende beslutningsgrundlag ..." (Personaleorientering d. 10.10).

Thygesens opgave bliver bl.a. "at prioritere tilpasning af DPUs økonomi og ressourcebehov i overensstemmelse med opgaverne såvel inden for forskning, uddannelse og formidling og inden for administration". Det fortolkes som, at Thygesen i praksis nærmer sig en funktion som "arbejdende bestyrelsesformand", hvilket i praksis sætter direktør Helge Muhle Larsen ud på et sidespor.

Og Thygesen er ikke hvem som helst. Som fhv. magtfuld departementschef i Undervisningsministeriet har hun stor administrativ erfaring.

Medarbejderrepræsentanten: Bestyrelsen ikke informeret

Indsættelsen af Thygesen pr. 1. oktober foregik i det skjulte. Først bagefter blev medarbejderne og bestyrelsen informeret.

Lektor **Niels Rosendahl Jensen** – der er medarbejdervalgt i DPUs bestyrelse – undrer

sig over, at Inge Thygesen blev indsat d. 1. oktober, men at bestyrelsen først blev orienteret – og måtte acceptere indsættelsen – mere end en måned senere:

"Det er et meget usædvanligt skridt. Og det er utilfredsstillende, at bestyrelsen ikke inddrages om et så afgørende indgreb. Det er praksis, at bestyrelsesformanden kan disponere på bestyrelsens vegne i hastesager. Men med indsættelsen af bestyrelsesformanden konstateres uden videre, at bestyrelsesformanden selv kan disponere. Det umyndiggør bestyrelsen. Og her kunne der jo sagtens være folk, som havde deres tvivl om ordningen".

Medarbejderrepræsentanten mener, at kompetencefordelingen bør være klar, sådan at det er de faglige områder, der i høj grad har ret til at melde faglige prioriteringer ind.

"Det er ledelsen, der forhandler udviklingskontakt med ministeriet og som foretager de overordnede prioriteringer. Men det er ikke hensigten, at bestyrelsen skulle gå ind og styre de enkelte områder eller fastlægge nærmere succeskriterier eller prioriteringer på de enkelte fagområder. Det vil være upassende, hvis det sker. Det er jo de fagkyndige som har indsigten", siger medarbejderrepræsentanten.

Kasketforvirring

Thygesens rolle har titel af "konsulent for den daglige ledelse", men i praksis bliver hendes dispositionsmuligheder – i kraft af myndighe-

Inge Thygesen

den som bestyrelsesformand – store. Hun skal angiveligt beskæftige sig med økonomiske analyser. Men det betyder, at hun i praksis får mulighed for at gribe ind de økonomiske prioriteringer mellem de enkelte enheder og dermed i de faglige dispositioner.

Medarbejderrepræsentanten i bestyrelsen peger på, at der sker en sammenblanding af de politiske og administrative roller, når Thygesen fungerer på begge niveauer:

"Det er rolle- og kasketforvirring. Systemet er bygget sådan op, at beslutningsgrundlaget udarbejdes af den daglige ledelse – rektor - og de overordnede beslutninger tages af bestyrelsen. Her sker der en sammenblanding, hvor bestyrelsesformanden skal tage stilling til sit eget oplæg".

Der har ikke været tid til at indhente en kommentar fra en ekspert i selskabsret.

JØ

DTU: Lukket for kritik af Rektor

DTUs ansatte skal besvare spørgsmål i en GALLUP-undersøgelse af medarbejdernes "tilfredshed".

Men de kan ikke give udtryk for utilfredshed med topledelsen

"Personalepolitikken er udtryk for et menneskesyn, der er forfærdeligt. Det skaber frygt, og det er ikke godt for et universitet, når folk bliver bange", siger en DTU-ansat, der foretrækker at blive citeret anonymt, fordi miljøet er så forpestet, at det giver problemer at stikke hovedet frem.

DTUs ledelse spørger nu til medarbejdernes tilfredshed med arbejdspladsen. Men spørgeskemaet giver ikke mulighed for at udtrykke utilfredshed med DTUs strategi, med Direktionen, med rektor eller med personalepolitikken.

En anonym kilde kalder spørgeteknikken for en parodi: "Den kaldes meget præcist en *tilfredsheds*-undersøgelse - for det er umuligt at udtrykke *utilfredshed* med DTUs strategi, med bestyrelsens og rektors beslutninger, med personalepolitikken m.m. Den signalerer, at ledelsen er fuldstændig ligeglade med, hvad vi mener om dem og deres arbejde. Eller også vil de bare undgå, at den ulmende utryghed og utilfredshed skal komme åbent frem".

Det er også uklart, hvad undersøgelsen skal bruges til: "Den skal være et personale-politisk værktøj, hedder det. Men den kan højst vise noget om oplevelsen af det nære arbejdsmiljø - institutleder og kolleger - men den går implicit ud fra, at de større linier skal de ansatte ikke tænke over", slutter den anonyme.

Kritik af skemaets spørgsmål

FORSKERforums kilder fortæller, at der har været stor blæst om skemaets konstruktion, men at ledelsen overhørte alle indsigelser. Et udkast til spørgsmål blev præsenteret på et internt møde ledere på DTU, og der mødte mere end hundrede op. Der rejste sig en bølge af kritik:

- Skemaet giver ikke de ansatte mulighed for at fortælle, hvis man mener, at de har for lidt tid til deres forskning. Folk skal have mulighed for at fortælle, hvis de har for meget undervisning og administration og derfor har for lidt tid til forskning, lød efterlysningen.

- Skemaet giver ikke mulighed for kritik af direktionen: "Det er umuligt at vise utilfredshed. Hvis man havde stillet de samme spørgsmål til Farums beboere om Brixtofte, så havde han scoret højt på alle faktorer", lød den polemiske kritik.

- Og endelig giver skemaet ikke de ansatte mulighed for at fortælle, om de er enige i DTUs udviklingsretning.

Men trods kritikken fra ledergruppen, så fastholdt Rektor udkastet og nøjedes med at foretage kosmetiske ændringer.

Direktør Jørgen Honore kan ikke

genkende indsigelserne mod spørgeskemaets design:

"Nej, den kritik har jeg ikke hørt tydeligt refereret. Og det er jo heller ikke formålet med en undersøgelse af denne type. Man kan jo ikke stille spørgsmål ved noget, man ikke kan gøre noget ved, fx arbejdspress. Og formålet med undersøgelsen er at få informationer for at øge medarbejder-tilfredsheden som led i en organisationsproces".

Han gør opmærksom på, at skemaet har været drøftet bredt i samarbejdsudvalg, i styregruppe, i lederkredse samt med GALLUP-konsulenterne.

Kun fire spørgsmål om topledelsen

Tilbage står et spørgeskema med 50 spørgsmål, hvoraf kun de 4 handler om topledelsen. Og de giver ikke mulighed for at kritisere strategien, indholdet eller udviklingsretningen, men går mest på Direktionens - Rektors kontors - stil:

1. Direktionen udstikker en klar retning for DTU,
2. Direktionen viser synligt engagement for DTU,
3. Direktionen profilerer DTU godt og
4. Direktionen udviser handlekraft til gavn for DTU.

"Ved rektors dialogmøder er troværdighed et fast omkvæd", fortæller **lektor Jens Gravesen**. "Derfor er det paradoksalt, at topledelsen lægger så stor vægt på *troværdighed*, men åbenbart ikke er interesserede i at vide, om de betragtes som troværdige af de ansatte".

Matematik-lectoren er måske den sidste af DTUs ansatte, som tør stå åbent frem med kritik af ledelsen. Han undrer sig over spørgeskemaet:

"Der er mulighed for at give udtryk for utilfredshed med sine nærmeste kolleger og der er også mulighed for at give udtryk for utilfredshed med den nærmeste ledelse. Der er fire intetsigende spørgsmål om topledelsen. Men det er fuldstændig umuligt at give udtryk for sin uenighed med Direktionens personalepolitik og strategi m.m. Det er umuligt at fortælle, hvis man mener, at det akademiske er ved at blive kørt over af andre målsætninger eller interesser" siger Gravesen.

Entydige og ledende spørgsmål

Gravesen peger konkret på, at nogle spørgsmål er helt fjolde i deres entydighed. "Vil de have mig til at svare nej til spørgsmålet: '*Du løser dine opgaver med god kvalitet*'?"

Andre spørgsmål er unuancerede og ledende. "Når der spørges: '*Du og dine*

kolleger er opmærksom på interessenternes krav og forventninger?', så er det helt uklart, om der tænkes på studenterne eller på erhvervslivet? Og når der spørges '*DTUs undervisning, forskning og innovation er samfundsvigtig?*', så er det umuligt at svare, at man mener at undervisningen og forskningen er vigtig, men ikke innovationen.

"Og når der spørges '*Du er stolt af at være ansat på DTU?*', så er det umuligt at svare, at jeg er stolt af den undervisning og forskning der foregår, men bestemt ikke stolt af personalepolitikken og den den måde, folk bliver behandlet på", siger Gravesen.

Han undrer sig også over de ansatser til angiveri over for kolleger, som der lægges op til i spørgsmål som '*Du er tilfreds med dine kollegers ambitionsniveau?*'.

FORSKERforum kan få mange DTU-kilder til at udtale sig anonymt. Men måske er der kun matematik-lektor Jens Gravesen tilbage, som åbent tør kritisere ledelsen

Hvad kan det bruges til?

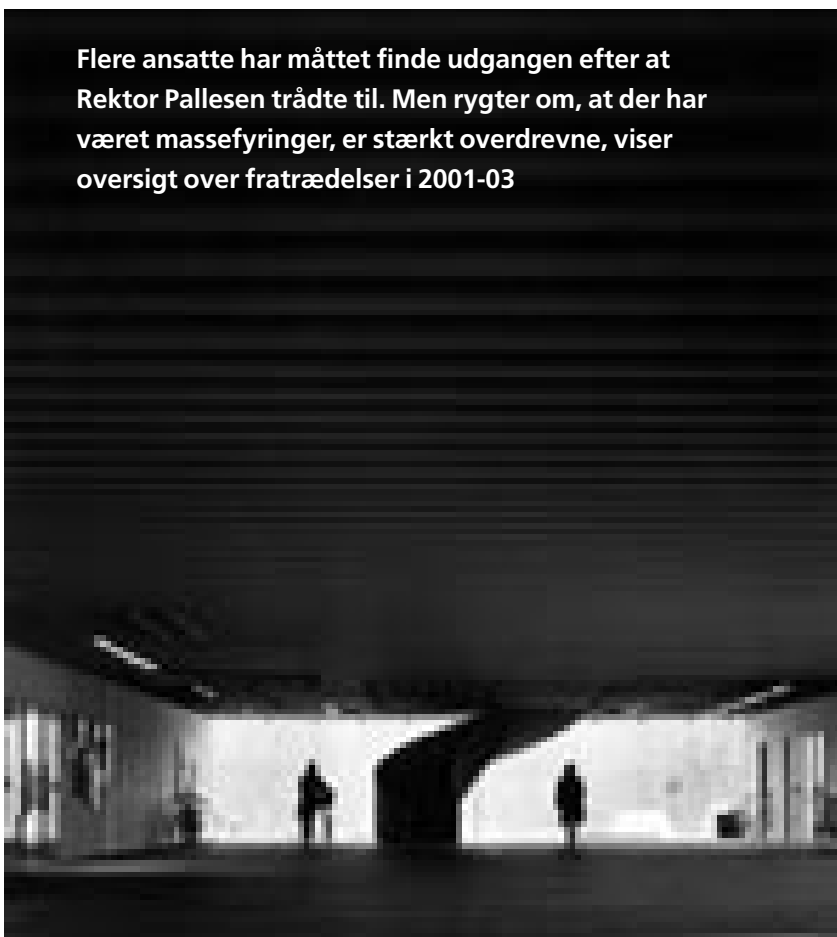
"Det undrer mig da, at man kan sende så upræcist et spørgeskema ud, for det er begrænset, hvad man kan få ud af mange af svarene. Jeg overvejer alvorligt, om jeg skal undlade at besvare skemaet, fordi det er helt uklart, hvad det kan bruges til", siger Gravesen.

Jens Heide er netop tiltrådt som fællestillidsmand for ingeniørerne på DTU. Han siger:

"Undersøgelsen havde set anderledes ud, hvis tillidsfolkene havde udformet spørgeskemaet. Der mangler nogle emner - forholdet mellem medarbejderne og Direktionen, samt tidsforbruget til vip'ernes tre hovedopgaver (undervisning, forskning og administration). Jeg vil dog anbefale folk at udfylde skemaet, fordi jeg trods alt mener, at hvis der bliver en høj svarprocent, så kan undersøgelsen bruges til noget".

DTU: Tal på fratrædelser

Flere ansatte har måttet finde udgangen efter at Rektor Pallesen trådte til. Men rygter om, at der har været massefyringer, er stærkt overdrevne, viser oversigt over fratrædelser i 2001-03

”Man hører nærmest rygter om, at der fyres en eller to om ugen. Og vi oplever, at folk, der altid har passet deres arbejde, alligevel fyres”, siger en anonym DTU-ansat.

Rygterne har skabt frygt, som blandt andet har været næret af en stor lukket-hed om antallet af fyringer. Det har været umuligt for journalister, tillidsfolk og fagforeninger at få at vide, **hvor mange** der faktisk er *blevet gået* siden den nye bestyrelse og den udpegede rektor kom til.

FORSKERforum har tidligere omtalt, at DTUs ledelse har fyret personale med henvisning til pengemangel, selv om der samtidig er opbygget en ”rektorpulje” på 10 mio. kroner (FORSKERforum 167).

Efter flere afslag – og på efterfølgende henstilling fra Videnskabsministeriet – lykkedes det endelig for FORSKERforum at få aktindsigt (*se forsiden*).

I 2001 (før Pallesen) fratrådte 3 medarbejdere, i 2002 steg tallet til 16, og i 2003 bliver tallet 10. Tallet omfatter fratrådte videnskabelige medarbejdere, men ikke eksternt finansierede eller ph.d.-studerende.

På den ene side er antallet af fratrædelser steget dramatisk siden rektor Pallesen tiltrådte i 2001. Men på den anden side er tallene langt mere udrådte end rygter har antydnet.

FORSKERforum fik statistik

FORSKERforum søgte i oktober aktindsigt i, hvor mange af **DTUs faste videnskabelige personale på ca. 400 personer, som er fratrådte eller har indgået fratrædelsesaftaler i 2001-03.** Der blev samtidig bedt om, at fratrædelserne blev rubriceret efter hhv. *naturlig afgang på grund af alder, afskedigelser, fratræden iht. fratrædelsesordninger samt andre aftalte fratrædelser.*

Hensigten var at få en oversigt over fratrædelsernes omfang, samt over hvor mange der var ufrivillige (fyringer).

I første omgang nægtede DTU aktindsigt med henvisning til, at det handlede om personfølsomme oplysninger, men de udleverede efterfølgende oplysningerne, da Videnskabsministeriet henstillede, at det ville være ”god informationsskik, at DTU giver de ønskede oplysninger i anonymiseret form”.

DTU udleverede hovedtallene, men af ”personalepolitiske grunde” ville man ikke give detailoplysninger om fratrædelser. Det sker angiveligt af beskyttelseshensyn, idet enkelte fratrådte medarbejders sager eventuelt ville kunne genkendes af medarbejderen selv, af kolleger eller af bekendte.

På baggrund af tallene er det således ikke muligt at fortælle, hvor mange der er blevet fyret eller har indgået fratrædelsesordninger.

”I de senere år har der været ualmindelig mange sager på DTU i forhold til andre universiteter, bl.a. også begrundet i ’bevillingsmangel’ på institutterne. Der har måske ikke været så mange direkte fyringer, men der har klart været fratrædelser og omplaceringer, hvor den ansatte har følt sig presset til at indgå en aftale”, fortæller konsulent **Laila Skoubo** fra DM.

DTU-direktøren: DTU fyrer sløve forskere

FORSKERforum søgte aktindsigt for at følge op på rygtestrømmen og på, at **DTUs direktør Jørgen Honoré** udtalte til INGENIØREN (10.10), at DTU fyrer sløve forskere. Han fastslog, at DPU har strammet op i forhold til tidligere og at man har set eksempler på fyring af nul-forskere. Direktøren ville dog ikke oplyse det nøjagtige antal fyringssager, kun at de er få.

Samtidig annoncerede han, at et udkast til ny personalepolitik understreger, at universitetet forventer en høj produktion af bl.a. forskningsresultater, og at såkaldt ”midlertidig dårlig performance” kun accepteres ved sygdom, kriser m.v.

Samtidig er Honoré internt citeret for at sige, at ”medarbejdere med en under-gennemsnitlig produktion skal fyres”.

FORSKERforum søgte at få direktørens kommentar hertil. Men FORSKERforum måtte afstå, da det fremgik efter interviewet, at direktøren kun ville godkende interviewet, hvis han fik hele artiklen til godkendelse og ikke kun de blokke, hvor han selv var citeret. Sådanne betingelser er uforenelige med uafhængig journalistisk praksis.

jo

Bent Jensens øremærkede millioner

Særbevillingen gives åbenlyst udenom den normale forskerkonkurrence. Den varme kartoffel er sendt videre til SDU. Men SDUs humanistiske dekan vil ikke på forhånd afvise, at universitetet vil huse bevillingen, hvis den øremærkes til Bent Jensen

Der blev ikke penge til flere forskerstuderende på årets finanslov. Derimod skabte det røre, at koldkrigs-professoren Bent Jensen fik en særbevilling på fire mio. kroner. På Syddansk Universitet, der tilsyneladende får bevillingen, betegnes hele affæren som en "loose-loose-situation" for universitetet.

"Det gik meget hurtigt op for os, at dette var en sag, der var meget vanskelig at komme ud af uden skrammer," siger dekan på humaniora, **Flemming G. Andersen**. Han understreger, at universitetet endnu ikke har fået bevillingsskrivelsen, og derfor ikke ved præcist, om **finansloven dikterer**, at Bent Jensen skal sidde ved rorpenden i projektet.

"Hvis man sagde nej til bevillingen, så lå man under for politisk pres, og sagde man ja, så lå man under for bestilt arbejde. Det er jo folketingets ret at beslutte, om der skal forskes i sklerose eller i den kolde krig, og det har vi ingen problemer med. Men vi har problemer med, hvis folketinget samtidig peger på en bestemt person. Vi påtager os gerne en opgave, men vi vil gerne selv beslutte – efter en faglig vurdering - hvem der skal lave den," siger Flemming G. Andersen.

SDU-dekan vil ikke på forhånd afvise

Videnskabsminister Sander siger, at bevillingen ikke er hans ansvar, men Finansministeriets, og at bevillingen er givet til Syddansk Universitet. Dermed sender han bækken videre til SDU, konstaterer SF'eren Anne Grete Holmsgaard. *SDU-dekanen står tilbage med problemet, og kan han forestille sig, at andre*

end Bent Jensen får pengene?

"Det kan man da sagtens, vi har et meget stærkt miljø indenfor samtidsforskning. Jeg vil fastholde, at det er en reel mulighed. Men vi har endnu ikke taget stilling til det."

Dekanen understreger imidlertid kraftigt, at fremgangsmåden giver SDU problemer.

"Der er ingen tvivl om, at vi hellere så at pengene kom ind ad fordøren gennem forskningsrådet. Men på den anden side er det også vanskeligt at sige nej tak til penge, der bliver bevilliget over finansloven til et bestemt område, hvor vi har ekspertise. Det er en loose-loose situation for os," siger Flemming G. Andersen.

Dekanen vil imidlertid ikke nu forholde sig, om SDU afviser at huse bevillingen, hvis Folketinget øremærker bevillingen til Bent Jensen.

Severinsen ikke stolt af proceduren

Venstres forskningsordfører **Hanne Severinsen** er heller ikke stolt af, at forskningsrådene bliver forbigået. Det er nemlig regeringens politik, at alle forskningsbevillinger skal ud i åben konkurrence:

"Selvfølgelig er det da ikke den måde, som Folketinget normalt skal bevilge penge på, men det er jo sket mange gange i den tidligere regering, hvor jeg har kritiseret det voldsomt. Jeg mener sådan set ikke, at vi politikere er så dygtige, at vi kan sidde og bestemme hvad der skal forskes i; det er jo netop hele idéen med forskningsrådene. Men det politiske system er kun så perfekt, som de politikere,

der sidder i det," siger hun.

Indvarsle denne sag, at politikerne i højere grad vil lave politisk styring af forskningsbevillinger?

"Nej, det tror jeg bestemt ikke. Men det politiske system er ikke perfekt, og der sidder altid nogen til allersidst i finanslovsforhandlingerne, der lige skal have noget," siger Hanne Severinsen.

Langballe: Ikke tillid til det humanistiske forskningsråd

Ved denne finanslovsforhandling var det Dansk Folkeparti, der havde en ønskeliste. På den stod koldkrigsforskningen, et solklima forskningscenter, Rømer satellitten og støtte til Danmarks Humanistiske Forskningscenter. Forskningscenteret var nemlig røget af finansloven i første omgang.

"Og så gik det altså sådan, at vi fik de første to ting igennem. Det med DHF var ikke noget, vi ville kæmpe for. Det er da en meget god ting med sådan et center, så vi ville da ønske det, men ikke kæmpe hårdt for det. Bent Jensen havde førsteprioritet," siger **Jesper Langballe**, forskningsordfører for DF.

"Jeg var bange for at Bent Jensen ikke ville få nogle penge, hvis ikke han fik en særbevilling. Hvis Statens Humanistiske Forskningsråd skulle have udbudt disse midler til koldkrigsforskning, så havde Bent Jensen ikke fået en krone".

Men hvis du ikke har tillid til, at rådsystemet kan træffe saglige beslutninger, så må I jo finde et andet system?

"Ja, det kan du sige, at det måtte kalde på en konsekvens. Men altså: I langt de fleste tilfælde fungerer forskningsrådene

Berigtigelse: Bent Jensen og JP mistænkeliggør

udmærket. Men det fremgår jo også af forskningsrådsloven, at man kan lave en særbevilling i særlige tilfælde,” siger Jesper Langballe.

Men har du stadig tillid til forskningsrådene?

”Jeg har ikke tillid til noget som helst menneskeligt, vi lever i syndernes verden”.

Taberen: Danmarks Humanistiske Forskningscenter

Tilbage står direktøren for Danmarks Humanistiske Forskningscenter, **Birgitte Possing**, uden penge. Hun undrer sig over, at centeret, der har været på en særbevilling over fire år og har gode evalueringer, blev kørt ud på et sidespor i en sen natte-time til fordel for koldkrigs- og solklimaforskning.

”Vores center blev evalueret sidste år og den evaluering pegede på, at vi burde fortsætte, fordi det var lykkedes os at skabe et stimulerende og attraktivt sted. Videnskabsministeren har hele vejen sagt, at stedet fungerede godt og var vigtigt. Og derfor undrer det os da, at man ikke afsætter midler til institutionen,” siger Possing.

DHF's bevilling løber frem til 31. august 2004. Centeret er nu overladt til at søge forskningsrådspenge og indlejringsmidler til resten af 2004 og så håbe på, at komme på finansloven i 2005.

Hanne Severinsen (V) er optimistisk: ”Hun har glimrende projekter, og der er penge at hente begge steder. Forskningsrådene er blevet forsynet med mange frie midler, så jeg tror bestemt hun kan fortsætte”.

Possing: ”Jamen, enhver ved jo, at forskningsrådssystemet ikke kan give midler til en institution, der selv uddeler forskningspenge. Og desuden, at DHF - som et nationalt og internationalt center - ikke kan blive indlejret på et universitet i Danmark”.

Koldkrigshistorikeren Bent Jensen er tilsyneladende enig med Jesper Langballe (DF) i, at forskningsrådene ikke er uvildige. Professoren fik den tvivlsomme ære at blive særbejunstiget af Dansk Folkeparti i regeringens finanslov, kom i medierne søgelys og gik til frontalangreb på forskningsrådene:

”Jeg har ikke tillid til det humanistiske forskningsråd. Jeg har ikke tillid til noget som helst menneskeligt, vi lever i syndernes verden”

*Jesper Langballe,
MF og præst*

”I almindelighed går det ordentligt til i de statslige forskningsråd, men man skal ikke tro, at det er fuldstændigt rensset for personlige, ideologiske og politiske hensyn”, sagde Bent Jensen til Jyllands-Posten (20.11), der har Bent Jensen som en sine flittigste kommentatorer.

Og i en LEDER i Jyllands -Posten følges angrebet op ved at kalde Det humanistiske Forskningsråds behandling af koldkrigshistorikeren for sortlistning.

Den mistænkeliggørelse fik straks forskningsrådets formand, Poul Holm, til at kræve en berigtigelse. Der henvises til, at koldkrigshistorikeren selv var medlem af rådet i 1985-91. Og der henvises til, at Bent Jensen i 1993 fik 7,8 mio. kroner til et projekt om Østeuropas nyeste historie, og at han så sent som i september i år fik tilladelse til at omdisponere et restbeløb på 300.000 kr.:

”Bent Jensen har derfor intet sagligt grundlag for sin påstand om, at han skulle være blevet blacklistet. Han er tværtimod blevet behandlet imødekommende”, siger SHF-formanden, der med spydig adresse til den verserende sag slutter: ”Forskningsrådenes opgave er at sikre den bedst mulige udnyttelse af de offentlige forskningsmidler – altid efter åben konkurrence og faglig bedømmelse af ansøgningerne”.

Også direktøren i Forskningsstyrelsen - paraplyen for alle forskningsrådene - Jens Morten Hansen tilføjede, at Bent Jensen ifølge arkiverne aldrig har fået afslag fra forskningsrådene: ”Forskningsrådenes imødekommelse ligger normalt på ca. 10 procent mens Bent Jensen er blevet imødekommet 100 procent”.

jø

Åbent brev til Videnskabsudvalget

d. 26. nov. 2003

*Til formand Hanne Severinsen
Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi*

I den seneste uge har blandt andre medlem af Videnskabsudvalget Jesper Langballe kritiseret Statens Humanistiske Forskningsråd (SHF) for at udgøre et broderskab, som fordele forskningsmidler efter ikke-forskningsfaglige kriterier.

SHF anmoder derfor Videnskabsudvalget om at udtrykke tillid til forskningsrådets forvaltning eller iværksætte en uvildig undersøgelse af det sagsforløb omkring Bent Jensen sagen, der danner grundlag for disse beskyldninger.

Baggrunden for henvendelsen er at sikre det bedst mulige arbejdsgrundlag for det fremtidige rådssystem - inden for rammerne af den nye Lov om Forskningsrådgivning, som Folketinget netop har vedtaget.

Med venlig hilsen
Poul Holm, Statens Humanistiske Forskningsråd

nbc

Ytringsfrihed, ja – men en god embedsmand holder bøtte

Danske offentligt ansatte har en overdreven loyalitetsfølelse overfor deres arbejdsplads og ytrer sig kun yderst sjældent kritisk. Nu vil SF have formaliseret ytringsfriheden gennem en meddele-ret

”Vi er jo både forskere og embedsmænd.”

Sådan lyder den lidt undskyldende bemærkning, som journalister ofte bliver mødt med, når forskere vil se artikler igennem, som de er citeret til. Citater, der kan opfattes som en kritik af arbejdspladsen, ledelsen eller det politiske system, bliver som regel redigeret ud inden artiklerne bliver trykt. Hvis de da overhovedet bliver ytret. Forsigtigheden er stor.

Men hvorfor det egentlig sådan? Den danske grundlov foreskriver vide rammer for ytringsfriheden, og som udgangspunkt er det ikke lovligt at fyre en medarbejder for at benytte sin ytringsfrihed. Men de fleste ønsker ikke at have den mindste tvist med ledelsen. Folk frygter, at det kan skade karrieren. Andre er bange for at blive betragtet som useriøs af forskerkollegaerne, hvis man er for meget i medierne.

Tilsyneladende er forståelsen den, at det ikke er karrierefremmende at have mod på at ytre sig kritisk, hvis man er embedsmand. En god embedsmand holder bøtte.

”Ja, det er den uskrevne regel,” siger **Søren Burcharth**, formand for DJØFs overenskomstforening. ”Det er et kulturspørgsmål. Der er tilsyneladende en uskrevet regel om, specielt i centraladministrationen blandt embedsmænd, at man ytrer sig altså ikke om sit arbejde. Og hvis man gør det så gør man det positivt. Og man snakker altid med sin chef om det først.

Som udgangspunkt er det kun det øverste embedsmændslag, som ministersekretærer, departementschefer og kommunaldirektører, der har en loyalitetsforpligtelse overfor det politiske system. Men loyaliteten siver nedad.

”Offentligt ansatte - ikke mindst fuldmægtige - har jo i teorien en vid adgang til at ytre sig i respekt for tavshedspligt og loyalitetsforpligtelsen. Det er stadig gældende ret. Men det ændrer ikke på, at embedsmænd kulturelt er tilbageholdende med at ytre sig. Uanset høj eller lav placering,” siger Burcharth.

Pressekontakt er lyssky

Men dermed kommer meget af den vigtige viden, der ligger i det offentlige system, aldrig offentligheden til gode.

Derfor har SF nu besluttet sig for, at der skal sættes mere fokus på de offentligt ansattes lyst og evne til at deltage i den offentlige debat. Partiet har fremsat to beslutningsforslag. Det ene handler om at lovfæste de offentligt ansattes

ytringsfrihed og i det hele taget fremme en målsætning om, at de offentligt ansatte i væsentligt større omfang end i dag deltager i debatten.

Det andet forslag omhandler en egentlig meddele-ret, som man kender fra Sverige, således at offentligt ansatte kan råbe op om fusk og misbrug i den offentlige sektor - uden at risikere at blive fyret. Det sidste forslag er blandt andet fremprovokeret af Farum-sagen, som SF mener kunne være opdaget tidligere, hvis der havde eksisteret en meddele-ret.

Meddele-retten skal blandt andet medføre, at vennetjenester, ødselhed med offentlige midler, groft sjuksket eller langsom sagsbehandling og vildledning af medierne skal frem i lyset. I Sverige må ansatte gerne udlevere oplysninger til medierne i dette ærinde, også fortrolige, og en chef ikke efterforske, hvem der har udleveret oplysningerne. De muligheder vil SF også gerne have i Danmark.

SF: Status i at tie eller i at sige noget

I dag følger de offentligt ansattes ytringsfrihed Grundlovens §77 og dermed har de offentligt ansatte som privatpersoner ret til at udtale sig meget kritisk om deres arbejdsplads.

”Men i dag opfattes det alligevel som en noget lyssky handling at gå til pressen,” siger forslagsstiller Aage Frandsen, MF for SF. ”Vi har fået mange henvendelser fra folk, der siger, at de holder igen med at sige en hel masse. Det er lukket land. De bedste til at sige noget er dem, der er pensioneret,” mener Aage Frandsen. En undersøgelse fra Ugebrevet Mandag Morgen i 2002 viste, at tre procent af danske forskere står for halvdelen af medieomtalen. Et problem både for forskerne og medierne. Men det er mere uklart, hvorfor der er denne konservatisme i systemet.

”Det er nok lidt forskelligt, i nogle situationer er man bange for at blive mobbet, i andre situationer frygter man at blive man forbigået ved forfremmelser. Der kan være forskellige kulturer i forskellige miljøer. I forskermiljøet må man ikke være misundelig, men på den anden side må man heller ikke være populist. Hvis nogle af de ledende forskere mener, at det er vigtigt at udtale sig, så smitter det jo af på de andre forskere, og så bliver det ikke lavstatus. Men så kan der være en anden kultur et andet sted,” siger han.

SFeren er dermed også godt klar over, at lysten til at udtale sig kritisk er kulturelt betinget og ikke nødvendigvis

udsprunget af lovgivningen:

”Med lovgivning kan man fjerne de groveste tilfælde og håbe, at det smitter af på adfærdsnormerne. Det samme gælder for sexchikane; lovgivningen betyder jo ikke, at der ikke af og til er en uønskelig adfærd, som ikke kan straffes. Men den opstår måske mindre hyppigt”.

Kvalificerer debatten

Burcharth fra DJØF mener ikke, at lovgivning alene gør nogen sommer, men alligevel er han tilhænger af beslutningsforslaget.

”Mine svenske kollegaer siger, at den positive medeffekt af meddele-retten er, at det har understøttet de offentlige ansattes deltagelse i den offentlige debat. Og det er meget positivt og konstruktiv. Indsigtsfulde folk kvalificerer samfunds-

Søren Burcharth, formand for DJØFs overenskomstforening

debatten og dermed beslutningsniveauet. Man har også lavet håndbøger for de svenske forvaltningsmyndigheder, med en masse oplysninger om hvad man kan gøre og hvad man må gøre. Så et er, at de har vedtaget det på parlamentsplan, men der er faktisk også fulgt det op i praksis,” siger Søren Burcharth.

Han håber at forslagene kan starte en debat om, hvorfor den danske forvaltning er så lukket.

”Lad os da tage en debat om, hvorfor det ikke er karrierefremmende at udtale sig. Er det da ikke berigende for samfundet at folk, der sidder med en indsigtsfuld viden, kvalificerer debatten?”

En grundig debat er formentlig også det bedste, SF kan håbe på at forslagene medfører. Selv om forslagene umiddelbart er af almen interesse, så er regeringen alligevel ikke begejstret.

”Enhver regering – og dem, der håber at blive det – tænker; kan vi selv blive ramt af det her? Og så er de imod. Og det gælder også andre ting, som offentlighed i forvaltnings-loven,” siger Aage Frandsen.

Sektorforskningsdirektører: Alle kan udtale sig frit

- om det de har forstand på, siger lederne – men der er orienteringspligt

Sektorforskningsinstitutionerne har en vigtig rådgivende funktion for staten og er dermed tæt på det politiske system. Af og til kan forskningsresultater komme på tværs af, hvad det politiske system mener og tænker. Men direktør på DMU, **Henrik Sandbech**, kan ikke genkende billedet af overforsigtige medarbejdere.

”Aftalen her i huset er, at alle kan udtale sig om det, de har forstand på. Og det gør vi, hvis der kommer en henvendelse. Desuden er der en *gentleman-agreement* om, at man orienterer informationsmedarbejderen, hvis det drejer sig om andet end banaliteter,” siger han.

Informationsmedarbejderen bliver inddraget for at sikre, at journalisten ikke forsøger at spille to medarbejdere i institutionen ud mod hinanden. Hvis udtalelserne vedrører en styrelse eller et ministerium, så orienterer informationsmedarbejderen også dem.

DMU-direktøren: Men varierende grader af selvrens

”Vi er jo ikke sat i verden for at gøre livet surt for andre. Det kommer vi så alligevel til en gang imellem, men så føler de i hvert fald, at der er en vis service.”

Der er ingen regler på DMU om, at

direktøren skal se udtalelser før de går ud af huset:

”Vi er i medierne stort set hver dag og det siger sig selv, at det ville være håbløst, hvis jeg skulle være edderkoppen i sådan et spind. Vi har så få regler som muligt, for det duer ikke, hvis vi som en videns-institution ikke kan praktisere en åbenhed,” siger Henrik Sandbech.

Er folk for forsigtige?

”Der er en varierende grad af selvrens, som man næppe kan lovgive om. Og jeg lægger ikke noget negativt i det. Medarbejderne har jo forskellige erfaringer i omgang med medierne,” siger han.

GEUS: Orienter afdelingslederen i hotte sager

På GEUS sondres der også imellem, om man oplyser om faktuelle ting eller om man deltager i en debat, der er politisk hot. Der er ikke nedskrevne regler, men praksis er klar:

”Al formidling af forskningsresultater er helt fri, bortset fra rapporter, der er udført for kommercielle selskaber”, siger direktør Martin Ghisler. Hvis man deltager i debatten som forsker fra GEUS, så skal man orientere sin afdelingsleder. Hvis forskeren går ud *af egen drift* i kontroversielle spørgsmål, diskuterer man det almindeligvis inden offentliggørelse. Hvis man besvarer kontroversielle spørgsmål orienterer man afdelingslederen om, hvad man har sagt.

”Men afdelingslederen vil aldrig sige, at det må du ikke skrive. Men vedkommende vil måske sige, at det dér er uheldigt, fordi vi i andre sammenhænge har sagt sådan og sådan,” siger direktøren, der i afgørende tilfælde også bliver inddraget i en kontroversiel debat.

”Men det er nok rigtigt, at der er en forsigtighed. Der er ikke ulyst til at blande sig, men folk tænker sig godt om. Nok primært fordi de er bange for at blive manipulerede. De kan ikke altid gennemskue, hvad de bliver brugt til og i hvilken sammenhæng. Og så er folk formentlig også bange for, at de ikke kender hele spektret af et problem og at de kommer til at sige ting, som på andre punkter er i modstrid med, hvad institutionen ellers har givet udtryk for,” siger Martin Ghisler.

”Men vi har ingen sanktioner, så på den måde er der jo ikke noget at være bange for,” siger han.

nbc

Godkendte uni-bestyrelser:

KVL - Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole

- 1) FORMAND, direktør Erik Bonnerup, div. bestyrelsesposter
- 2) Forskningschef Lene Lange, Novozymes A/S
- 3) Professor Søren Alexandersen, Pirbright Laboratory, Institute for Animal Health, UK
- 4) Gårdejer Henrik Høegh, Landbrugsrådet
- 5) Adm. direktør Helle Ulrichsen, Hovedstadens Sygehusfællesskab
- 6) Jordbrugsøkonomistuderende Mette Katrine Justesen, Landbohøjskolen
- 7) Dyr lægestuderende Ann Britt Bang Jensen, Landbohøjskolen
- 8) Kontorfuldmægtig Karen Meyn Christensen, Landbohøjskolen
- 9) Professor, dr. agro. Jan K. Schjørring, Landbohøjskolen

IT-Universitetet

- 1) FORMAND Mogens Munk Rasmussen, Koncernchef, Nykredit
- 2) Lilian Mogensen, underdirektør, ATP
- 3) Ingelise Bogason, adm. direktør, CSC Danmark
- 4) Jon Wulff Petersen, vicedirektør, Forskningscenter Risø
- 5) Preben Damgaard, grundlægger af Navision
- 6) Nicolas Cederstrøm, studerende
- 7) Sebastien Inizian, studerende
- 8) Ole Fogh Olsen, adjunkt
- 9) Jane Andersen, udviklingsleder

Syddansk Universitet

- 1) FORMAND, adm. direktør, cand. oecon. Johannes Due, Sygeforsikringen Danmark
- 2) Chefredaktør, adm. direktør, cand. scient. pol. et mag. art. Mette Bock, Jydske Vestkysten
- 3) Strategidirektør, ingeniør Bent Kristensen, Mærsk Data
- 4) Direktør, mag. art. Karsten Orth, Brandts Klædefabrik
- 5) Statsamtmand, stiftamtmand, cand. jur. Ninna Würtzen, Fyn
- 6) Lektor, cand. scient. Bjarne Andersen
- 7) Kontorfuldmægtig Jane Westergaard
- 8) Stud. merc. jur. Karsten Thinggaard
- 9) Stud. negot. Martina Christensen

Handelshøjskolen i Århus

- 1) Europapolitisk chef Lykke Friis, DI
- 2) Adm. direktør Erik Højsholt, Aarhus United A/S
- 3) Told- og skattedirektør Ole Kjær, Skattestyrelsen
- 4) Marketingchef Jeannette Ørsted, Oversætterhuset
- 5) Cand. merc., IEP Eskild Lyngholm, div. bestyrelsesposter
- 6) Professor Sven-Erik Sjöstrand, Stockholms Univ.
- 7) Professor Anders Grosen (vip)
- 8) Lektor Peder Østergaard (vip)
- 9) Projektkoordinator Anni Søborg (tap)
- 10) Stud. merc. Kaare Damgaard Andersen
- 11) Stud. merc. Søren Høgsberg

Handelshøjskolen i København

- 1) FORMAND, direktør Anders Knutsen, cand. oecon. 56 år. Tidligere koncerndirektør og adm. direktør i B&O. Div. bestyrelsesposter
- 2) Direktør Merete Eldrup, JP/Politikens Hus A/S
- 3) Direktør Peter Gorm Hansen, Kommunernes Landsforening
- 4) Koncernchef Lars Nørby Johansen, Group 4 Falck A/S
- 5) Direktør Niels Kjeldsen, Hylleholdtgård A/S
- 6) President Peter Lorange, IMD
- 7) Professor Kerstin Sahlin-Andersson, Uppsala Universitet
- 8) Lektor Doris Hansen
- 9) Professor Jens Frøsløv Christensen, Industriøkonomi
- 10) Professor Jan Molin, Organisation og arbejds sociologi
- 11) Informationskonsulent Lars Thorsen (tap)
- 12) Stud. merc. fil. Thøger Lund-Sørensen
- 13) Stud. merc. Jakob Tørring

Aarhus Universitet

- 1) Administrerende direktør, cand. agro., Jens Bigum, Arla Foods Amba
- 2) Advokat, formand for Advokatrådet, cand. jur. Sys Rovsing Koch, Bech-Bruun & Dragsted
- 3) Rektor, cand. mag. Annette Kruhøffer, Amtsgymnasiet i Paderup
- 4) Forlægger, direktør, mag. Art. Johannes Riis, Gyldendal
- 5) Administrerende direktør, cand. scient. pol. Arne Rolighed, Kræftens Bekæmpelse
- 6) Rektor, professor, dr. philos., Arild Underdal, Oslo Univ.
- 7) Prof. Jørgen Grønnegård Christensen, Statskundskab
- 8) Prof. Jens Ulrik Andersen, Fysik og Astronomi
- 9) Afdelingsleder Kirsten Jakobsen, Jura (tap)
- 10) Stud. mag. Kasper Rasmussen
- 11) Stud. scient. pol. Dina Bloch

Farmaceutisk Universitet

- 1) Adm. dir. Nils Strandberg Pedersen, Statens Serum Institut
- 2) Prof., dr. scient. Dorte Olesen, UNI-C
- 3) Vice præs. Aase Helles, Nycomed
- 4) Senior vice præs. Peter Kurzhals, Novo-Discovery
- 5) Apoteker Hans Ulrik Schaffalitzky de Muckadell, Svendborg
- 6) Prof., dr. odont. Birgitte Dissing Nauntofte, KU
- 7) Lektor Bente Gammelgaard, Analytisk Kemi
- 8) Docent Harald S. Hansen, Farmakologi
- 9) Lab. funktionær, Tove Echardt (tap)
- 10) Stud. pharm. Klaus Kofoed
- 11) Stud. pharm. Lisbeth Nilsson

Aalborg Universitet

Godkendte eksterne bestyrelsesmedlemmer i universitetsbestyrelserne

- 1) Svend Caspersen, snart fhv. rektor, Aalborg Universitet
- 2) Administrerende direktør Jørgen Elbæk, RTX Telecom
- 3) Forskningsdirektør Peter Elvekjær, Grundfos
- 4) Museumsdirektør Allis Helleland, Statens Museum for Kunst
- 5) Chefredaktør Anne Knudsen, Weekendavisen
- 6) Rektor Christina Ullenius, Karlstads Universitet
- 7) - studerende
- 8) - studerende
- 9) - tap
- 10) - vip
- 11) - vip

(Afstemning afsluttes d. 3. dec.)

Status: Universitetsbestyrelser

De fleste universiteter har nu gennemført en udpegning af eksterne medlemmer og valgt de interne - samt fået personsammensætningen godkendt af Videnskabsministeren.

Aalborg Universitet har udpeget de eksterne og der foregår valg af de interne i begyndelsen af december.

Københavns Universitet og RUC afventer udpegning og valg.

Det er endnu uklart, hvordan de to universiteter DPU og DTU, som har fungeret under selvstændige love i en periode, skal udpege nye bestyrelsesmedlemmer.

Gamle bestyrelser:

(Bestyrelser på gammelt styrelsesgrundlag (delvis minister-udpegede))

Danmarks Tekniske Universitet

- 1) FORMAND, dir. Mogens Bundgaard-Nielsen, Sund & Bælt
- 2) Dir. Finn Helmer, Intel
- 3) Koncerndirektør Mads Krogsgaard Thomsen, Novo Nordisk
- 4) Centerleder Karen Sjørup, RUC
- 5) Docent Dan Rosbjerg (vip)
- 6) Finmekaniker Boris Michailoiff (tap)
- 7) Stud. Esben Rubjerg

Danmarks Pædagogiske Universitet

- 1) FORMAND, kommitteret Inge Thygesen, Finansministeriet
- 2) Lucy Smidt
- 3) Lone Dirckinck-Holmfeld
- 4) Prof. Finn Hauberg Mortensen
- 5) Dir. Nils O. Andersen, Niels Bohr Institutet
- 6) - ledig - (Uddannelsesrådenes plads)
- 7) Kjeld Holm (Seminarierådet m.m)
- 8) Lektor Niels Rosendal Jensen (vip)
- 9) Jørgen Johansen (tap)
- 10) Stud. Peter Wick
- 11) Stud. Christian Brøndum

Kommende bestyrelser:

Københavns Universitet

6 eksterne og 5 interne, herunder 2 vip'er. De eksterne udpeges af Konsistorium i december måned. Valg af interne vil ske i efteråret 2004.

RUC

Bestyrelsesantal og tidspunkt for valg er ikke fastsat.

Studererne lige glade

De studerende har ikke i nævneværdig grad stemt til de nye universitetsbestyrelser. Faktisk er stemmetallene præcis lige så diminutive som de var, da der skulle vælges Konsistorium. På Handelshøjskolen i København bliver der slet ikke noget valg, der er fredsvalg. På Handelshøjskolen i Århus har bare 1,5 procent ulejligen sig til stemmeurnerne. På HH-Århus stemte 113 ud af 7400 studerende.

Lidt bedre ser det ud på fx Århus Universitet, hvor der deltog knap 15 procent, præcis det samme som sidste år, men der var også kun to spidskandidater. Kampvalg bliver der til gengæld i Aalborg. Her forventer man dog ikke, at der kommer mere end fem procent, når valget løber af stabelen den 3. december.

"Vi forventer, at flere vil stemme end normalt, og vi lægger meget mere arbejde i valgkampen denne gang, med flyers og plakater. Men problemet er, at folk ikke føler sig forpligtede til at stemme," siger Morten Maate, der er en af Studentersamfundets kandidater.

Severinsen: Den nye lov giver større studenterinteresse

Folkestyret fungerer altså kun i meget begrænset omfang blandt de studerende. Studenterne har ellers større indflydelse end det videnskabelige personale (Studererne er garanteret 2 pladser i 9-mandsbestyrelser, mens vip'erne kun har 1).

Studentindflydelse har ellers været en hjertesag for Venstres formand for Videnskabsudvalget, **Hanne Severinsen**. I oktober sagde hun til Information, at den nye lov om universitetsbestyrelser ville medføre fornyet studenterinteresse efter mange år med lav valgdeltagelse og fredsvalg. Men sådan ser det altså ikke ud til at gå i første omgang.

"Giv det nu en chance, det skal have sin tid," siger Hanne Severinsen i dag. "Jeg vil virkelig opfordre de studerende til at interessere sig for det. Det kan jo ikke nytte noget, at man lader sig påvirke af at for eksempel FORSKERforum synes det er en dårlig universitetslov. Man skal hellere lade sin indflydelse gøre sig gældende."

Hvordan styrker de nye bestyrelser de studerendes lyst til at stemme?

"Det er jo faktisk meget vigtigt, hvem der kommer til at sidde der, og det burde da give anledning til diskussioner om, hvad de skal kæmpe for. De studerende skal være med til rejse nogle principielle debatter".

Valg til bestyrelsen på KU sker først om et år, da bestyrelsen ikke tiltræder før 1. januar 2005.

jo

Sanders tænketank

- skal inden 1. maj formulere 'en politik for formidling af forskning'. Men vi er helt klar over, at ikke al forskning egner sig til formidling, og at succeskriterierne er meget forskellige, siger tankens formand

Christine Antorini er formand for videnskabsminister Sanders "Tænketank".

Hun mener, at der er et marked for forskningsformidling, for der er stor interesse i befolkningen for formidling af forskning. Mens det i 1981 var 51 pct. som erklærede sig interesserede i forskning, så var procentdelen steget til 75 pct. i 2000 (jf. Undersøgelse fra Analyseinstitut for Forskning). Det vidner om et stort behov for forskningsformidling, forklarede Antorini på konferencen om forskningsformidling.

Hun blev spurgt, om denne erklærede interesse ikke er voldsomt overdrevet: Hvis befolkningen virkelig var så interesseret, ville medierne vel imødekomme behovet og være fyldt med forskningsformidling?

"På visse fag – fx medicin og geologi – er dansk forskning svundet som videnskabsprog. Politikerne kræver internationalisering, og det akademiske meriterings-system presser på. Men det er absurd, at nogle danske forskere i samfundsvidenskab kun har publiceret på engelsk i amerikanske tidsskrifter. Der er derfor behov for, at det bliver legitimt at skrive på dansk. Det har været en ambition i Magtudredningen, og det burde være en opgave for tænketanken at gøre det legitimt"

(Magtudredningens leder, prof. Lise Tøgeby ved konference om forskningsformidling på KU-Amager)

"Jeg tror på, at det er rigtigt, når folk siger det. Og forskningsformidling kan være med til at popularisere forskning og skabe mere forståelse for den", svarede hun, der var oplægs-holder på en KU-Amager-konference om forskningsformidling.

Her fortalte hun om

Tænketankens arbejde, og om relationen mellem forskere og medier. Der er myter på begge sider:

"Forskerne siger, at journalisterne er dumme, de fordrejer tingene, og derfor kan det ikke betale sig at bruge kræfter på at formidle. Og journalisternes barrierer er, at de oplever forskere med 1000 forbehold i stedet for at søge ned i sagens kerne og komme med konkrete eksempler".

Og Antorini, der efter en karriere som SF-folketingsmedlem og chef i Forbrugerstyrelsen nu er journalistisk vært på DRs DEADLINE, krævede gensidig forståelse på begge sider:

"Journalisterne må tage forskernes frygt for forvrejning alvorligt. Men forskerne må også forstå journalisternes arbejdsbetingelser bedre: Forstå at budskabet skal være klart, og at der er en deadline, og at forskerne må stå fast på deres udtalelser og aftaler", sagde Antorini.

Snakketank?

Ministerens "tænketank" blev nedsat i maj 2003. Den skal komme med ideer til projekter, der kan sættes i gang med det formål, at "forskning bliver nærværende for alle". Den skal udveksle ideer og præsentere forslag til ministeren om formidling af og forståelse for forskning. Tænketanken skal bl.a. bidrage til:

- at formulere en politik for formidling af forskning
- at udbrede og nuancere forståelsen af forskningens betydning for samfundet, virksomhederne og den enkelte borger
- at afprøve nye måder til at nå en bredere del af befolkningen, fx gennem afvikling af "forskningens dag".

Tænketankens medlemmer er udpeget af Videnskabsministeren "i kraft af deres personlige egenskaber og kompetencer". Den er sammensat af kendte og mediemagtige typer, næsten alle uden kendskab til forskning og forskningsformidling.

Foreløbig har 'tanken' ikke taget konkrete initiativer:

"Vi tænker og snakker med alverden, så i den forstand kan du sige, at tanken indtil nu har været en 'snakketank'. Vi skal præsentere forslag d. 1. maj. Foreløbig er der indsamlet

Christine Antorini: "Tænketanken har konstateret, at der faktisk formidles fantastisk meget forskning på den ene eller anden måde. Tanken er derfor ikke bare at stille krav om mere-formidling, men nærmere at sikre et kvalitetstjek på den formidling, der er relevant.

materiale og analyser, der er identificeret tre arbejdsfelter, og næste skridt er at tage initiativ til forskellige aktiviteter og forsøg", forklarer Antorini. Hun fortæller, at Tænketanken har diskuteret forskellige incitamenter, som skal forbedre formidlingen:

- Forskningsmidler skal direkte reserveres til formidling
- Meriteringen ved formidling skal være klarere
- Udviklingskontrakter skal indføres succesmål for bl.a. forskningsformidling
- Der skal laves en landsdækkende forsknings-database.

Succeskriterier for formidling?

Ifølge den nye universitetslov er det en forpligtelse for universiteterne at formidle deres forskning. Men Antorini understreger, at ikke al forskning egner sig til formidling:

"Alt skal ikke formidles til alle".

Men når universitetslovens krav om formidling gælder alle - fra polske grammatikere til små molekylærbiologer - hvordan skal man da måle formidlingssucces'en for grundforskning eller for forskning, der ikke er nem at popularisere?

"Det er jo et rigtig godt spørgsmål. Tænketankens udgangspunkt er, at det skal give me-

Humanisters medieskyhed

Mange humanistiske forskere mener ikke, at medieomtale er vigtig, fortæller undersøgelse

ning at lave forskningsformidling. Hvor det er muligt, kan forskningsrådene fx stille krav om, at projekter skal formidle, hvilke spørgsmål, de arbejder med. Men Tænketanken er helt opmærksom på, at der er ting, som ikke kan formidles. Og det skal inddrages, når der skal laves succeskriterier – som Tænketanken i øvrigt diskuterer med universiteterne”.

Er udvalgets anbefaling ikke forudsigelig: At udvalget vil konstatere, at der ikke formidles nok til menigmand og til erhvervslivet – og at forpligtelsen skærpes på forskernes forpligtelser?

”Næh. Tænketanken har allerede sammenfattet en delkonklusion: Konstatere, at der faktisk formidles fantastisk meget forskning på den ene eller anden måde.

”Når der i universitetsloven indføres et krav om forskningsformidling, og når politikerne opretter en tænketank, der skal formulere en politik for formidling, så er det et krav om, at universiteterne og forskerne skal retfærdiggøre sig. De skal bevise, at de er nyttige”

(Togebly)

Tanken vil derfor ikke bare stille krav om mere-formidling, men nærmere et kvalitetstjek på den formidling, der er relevant, herunder nogle klare fokuspunkter, samt bedre og mere overskuelige rammer, fx i form af samordning og databaser”.

Men er der ikke en skævhed i Tænketankens konstruktion, idet den ensidigt vil kunne stille krav til de offentligt ansatte forskere, fordi den jo ikke kan stille krav til borgerne eller journalister eller erhvervslivet?

”Vi kan ikke stille krav til nogen som helst. Vi kan komme med ideer og inspiration, og ministeriet og universiteterne m.fl. må så gribe de bolde, de vil. Men vi ser da også på andre fokuspunkter: Hvad gør medierne? Hvilken type efteruddannelse er der for journalister, der kvalificerer dem til at omtale forskning? Hvorfor er medier i udlandet så meget bedre til at formidle forskning på TV? osv.”, slutter Antorini.

jø

(se www.vtu.dk - temaer – tænketank)

Det er et paradoks. På den ene side er humanistiske forskere enige i, at forskere bør deltage i den offentlige debat, og at forskningsformidling er vigtig for debatten. Men på den anden side er mange humanistiske forskere tilsyneladende ret uinteresserede i at formidle deres egne resultater til aviser, radio og TV. Mange af dem fortæller lige ud, at de finder det mindre vigtigt at fortælle medierne om deres egen forskning.

Det viser specialestuderende **Gitte Gravengaard**s spørgeskemaundersøgelse blandt humanistiske forskere.

Svarene fortæller, at næsten alle forskerne finder det vigtigt at formidle til studerende og kolleger, mens kun 16 pct. af forskerne er helt enige i, at det er vigtigt at få medieomtale. Samtidig tillægger forskerne ikke journalister den store betydning som bindeled mellem forskere og almindelige mennesker. Kun 15 pct. finder det meget vigtigt at formidle forskning via journalister.

”Paradokset kan være udtryk for, at forskerne ikke opfatter medierne som offentlighedskanaler, der får mange mennesker i tale. Det kan dermed være en del af forklaringen på forskernes manglende synlighed i medierne”, siger Gravengaard.

Gravengaard medgiver, at hun ikke har undersøgt, om humanisternes manglende formidlingsinteresse skyldes en simpel prioritering: Om forskerne simpelthen ikke prioriterer formidling i de store medier, fordi de simpelthen vurderer, at deres specifikke forskning – i fx polsk grammatik – ikke interesserer almindelige mennesker?

”Nej, det har jeg ikke spurgt om”, svarer hun. ”Og det er da en vigtig begrænsning, for det er selvfølgelig ikke alt, som egner sig til formidling. Men min pointe er, at hvis forskerne ikke har blik for medierne, så vil humanistisk forskning ikke blive mere synlig i medierne”.

Medieoptræden og troværdighed

Undersøgelsen fortæller, at blandt de humanistiske forskere har 2/3 af disse aldrig optrådt i medierne, mens 3 pct. af de mest medieaktive humanister står for over halvdelen af alle indslag.

Og to tredjedele fortæller, at de sjældent eller aldrig diskuterer forskningsformidling med kolleger.

Kun hver tiende mener, at det giver prestige at optræde i medierne, mens resten er mere eller mindre uenige i synspunktet.

”Undersøgelsen afliver den myte, at det underminerer troværdighed og status at optræde i medierne. 88 pct. mener ikke, at forskeren mister troværdighed ved at optræde”, konstaterer Gravengaard.

Humanisterne viser også stor usikkerhed over for, hvordan de skal håndtere medierne. Kun hver

Gitte Gravengaard

tiende erklærer at kunne omgås pressen.

”Halvdelen af forskerne ved ikke, hvad de skal gøre, for at få noget i medierne. Det er et problem, at de er usikre og uvidende om håndtering af pressen. Og denne usikkerhed skal også betragtes som en del af forklaringen på forskernes manglende eller sjældne optræden. De har brug for nogle redskaber, så de bedre kan håndtere pressen. Det må universiteterne hjælpe dem til at få”, slutter Gravengaard, der var medarrangør for en konference den 12. november på KU-humaniora om forskningsformidling. Der deltog især mange studerende, hvilket vidnede om, at mange ser et muligt levebrød inden for kommunikationsbranchen.

Se undersøgelsen på:
www.ForskereOgMedier.dk

Videnskabsjournalistikens pædagogiske karakter

”I den mekaniske sender-modtager – model for kommunikation ... betragtes forskeren som den oprindelige kilde til kundskab, videnskabsjournalistikken som spredere og publikum som modtagere af kundskaben. På den måde etableres forskeren hierarkisk som en aktør, som står over alle andre aktører. Fordi målet er mindst mulig forvrænget popularisering, bliver det afgørende kriterium for vellykket videnskabsjournalistik i hvilken grad det endelige produkt tilfredsstillende intentionerne hos forskerkilden”

Harald Hornmoen: ”Forskningen har vist” - Roller og magtrelasjoner i forskningsjournalistikken

(fra Berge m.fl.'s antologi: **Magtens Tekster**” (Norsk Gyldendal 2003, udarbejdet som led i den norske magtudredning)

Besværet ved grænseoverskridelser

Samarbejde, stædighed og viljen til at gå nye veje er nøglen til succes, mener Peter Arctander, professor og leder af evolutionsbiologisk afdeling på KU. Selv har han brugt molekylærgenetik til at få resultater, men ikke uden at møde modstand

“Jeg sagde til min kone, da jeg blev professor,” begynder Peter Arctander, “at en rimelig grund til at have professorer er, at hvis de kaster sig ud i noget nyt, så kan de ti år senere læne sig tilbage, og sige: Det var sgu en god idé, men det virkede desværre ikke. Det så ellers smukt ud. Og så er deres karrierer ikke i fare, som de ellers kunne være for post docs,” siger Peter Arctander tilfreds.

Han er stor, den tidligere skibsbygger og *venstreorienterede aktivist* fra B&W, der først begyndte at læse som 33-årig, blev professor i evolutionsbiologi i 2000 og i dag er 53 år. Det er hænder så store som stegepander, der bliver stukket frem til en venlig hilsen. Og tonen er bramfri.

Professoren, der i dag er leder af afdeling for evolutionsbiologisk afdeling på KU, har taget professorhvervet meget bogstaveligt i den forstand, at han har kastet sig ud i et nyt eksperimenterende projekt.

Evolutionsbiologi

Tidligere er han blevet kendt for at arbejde med fugles slægtsskabsforhold og artsdannelseprocesser hos store pattedyr på den afrikanske savanne. Desuden har han været med til at identificere en hidtil ukendt okse fra Vietnams jungle.

Men nu har han netop fået otte millioner af Carlsberg-fondet til studere, hvordan evolutionen af centrale molekylære processer foregår, og hvad det betyder for dyr og planter evolution. Dermed håber han om en årrække at kunne bidrage til en større forståelse af, hvordan evolutionen foregår.

”Generelt er fokus på proteiner og DNA, men den information, der bliver aflæst fra DNA’et i cellen resulterer kun for en meget, meget lille del i proteiner. Resten, der er blevet kaldt ‘junk’, udgør formentlig ryggraden i cellens styringssystem. Dette ‘junk’ udtrykkes som RNA. Fejl i reguleringen kan naturligvis have store helbredsmæssige konsekvenser og hvis vores teser er rigtige, så betyder det, at der vil findes relativt få svar på genetisk bestemte sygdomme og sundhedsproblemer ved udelukkende at kigge på proteinkodede DNA, som der gøres nu,” siger han der mener, at forskningen

kan medføre en fuldstændig ændret måde at se tingene på.

”Det vil kunne ændre vores måde at tænke arv på, og dermed den måde, som organismer forandrer sig på. Det er evolutionsbiologi, så det vil noget. Jeg er overbevist om, at nøglen til udvidelse af vores forståelse af evolution ligger i inddragelse af molekylærbioologi. Og hvis det så kræver hardcore molekylærgenetik i evolutionsbiologien for at komme videre, så må man gøre det,” siger Peter Arctander.

Stor konservatisme

Han føler, at hans arbejde med store pattedyr og disse molekylærprocesser er to sider af samme sag og at der dermed er en klar stringens i hans forskning. Men alligevel er der en konservatisme i systemet, der ser med modvilje på, at han går nye veje for at få resultater.

“At forsøge at forstå populations- og artsdannelseprocesser hos afrikanske pattedyr er en anden side af samme sag: Udvide forståelsen af evolution. Men det opfattes som grænseoverskridende at indtage evolution af molekylære processer og anvende moderne molekylære metoder. Der er da også zoologer, der mener, jeg skulle fortrække til molekylærbioologi. Det er blot ét eksempel på den synlige og usynlige modvilje mod at ændre forskningsretning. Der er en stor træghed og konservatisme i den måde, som institut og universitet reagerer overfor denne type forandringer på.”

For 14 år siden var Peter Arctander den første herhjemme til at introducere PCR og DNA-sekventering i evolutionsbiologien og relaterede fag. Også dengang var der træghed.

“Ironisk nok er disse DNA-teknikker i dag rutine og uomgængelige, og det er, som om nogle mener: ‘Nu har vi lige implementeret PCR-baserede DNA-data - hvad skal mere molekylærgenetik gøre godt for?’ Der skal faktisk stor stædighed til, hvis man radikalt vil forny sin forskning,” siger han.

Samarbejde på tværs

Men samarbejde med andre forskere indenfor og udenfor biologien er også afgø-

rende for de gode resultater, mener han.

”Her på evolutionsbiologis DNA-laboratorium arbejder økologer, adfærdsbioologer, morfologer og jordbundsfolk. Jeg samarbejder bl.a. med teoretiske statistikere, bioinformatikere og biotechfirmaet Exiqon - det havde jeg ellers ikke forestillet mig for blot få år siden, men alle parter får rigtigt meget ud af det. Som moderne evolutionsbiolog er det kun de spørgsmål, man stiller, der sætter grænserne for, hvem man skal samarbejde med. Vi kan jo ikke være eksperter i alting på én gang,” mener han. Men han understreger også, at stædighed og samarbejde selvfølgelig ikke gør det alene.

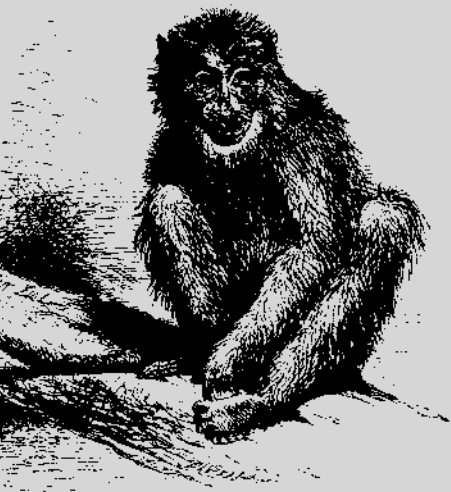
Peter Arctander

”Var det ikke for Carlsbergfondets fremsynethed og mod havde jeg ikke kunnet fortsætte min forskning i molekylære processers evolution. For 14 år siden var Carlsbergfondet en af grundpillerne i etableringen evolutionsbiologis DNA-laboratorium. Og nu har de gjort det igen ved at sikre en kerneenhed for denne forskning i fem år. Det giver en fabelagtig mulighed for kontinuitet i forskningen, og en sikkerhed i det nødvendige tværfaglige og internationale samarbejde,” forklarer han.

Tumpe institut-sammenlægning

Peter Arctander er ikke en mand, der er bange for at sige, hvad han mener. Men selv om han har en fortid på barrikaderne på B&W, så blander han sig normalt ikke i universitetspolitik.

“Skønt venstreorienteret har jeg ikke følt skam over ikke at ytre mig om de forskellige forhold, jeg er mere eller mindre

uenig i,” som han siger.

I stedet har han fokuseret på at skabe et slagkraftigt DNA-laboratorium og evolutionsbiologisk afdeling. For ham har det været langt vigtigere at flytte noget rent fagligt og bidrage til at ændre kulturen i kraft af resultater.

“Jeg har aldrig syntes, at det var særligt tiltrækkende at gå ind i den lokale politik, studienævn, fakultetsråd og bestyrelse. Hvis jeg skal lægge kræfter i det, skal det være fordi, jeg tror det vil kunne medføre væsentlige resultater. Det kan godt være, at jeg finder ting tåbelige, men man kan brænde op på problemer, der måske ikke kommer meget ud af alligevel. Så på det punkt er jeg yderst pragmatisk,” siger han, der alligevel lige måtte til tasterne i forbindelse med den forestående sammenlægning af zoologi og biologi på KU, som han kalder temmelig “tumpet.”

De to institutter skal lægges sammen, men Arctander frygter, at molekylærbiologi bliver adskilt fra den traditionelle biologi, hvilket efter hans opfattelse vil være noget nær en katastrofe for biologien.

“Inden for den traditionelle biologi er der ikke et eneste område, hvor molekylærbiologi ikke bliver vigtigere og vigtigere. Molekylærbiologi har indenfor sit felt et stadigt større behov for syntese, som kun kan opnås i samarbejde med traditionelle discipliner som cellebiologi, evolutionsbiologi etc. Derfor er det utrolig vigtigt - hvis man har en faglig indfaldsvinkel - at traditionel biologi og molekylærbiologi bliver sammen. Hvis man adskiller de to ting vil det kunne få alvorlige konsekvenser fremover,” mener han.

“Så jeg mener ikke, at der er taget et fagligt udgangspunkt i denne beslutning. Men jeg ved også godt, at jeg næppe kommer igennem med mit synspunkt.”

nbc

Mere fokus og prioritering, tak

Universitetet, fakulteterne og institutterne er ikke gearet til fleksibelt at imødekomme nye muligheder, mener professor Arctander

Peter Arctander har forskningen som sit hjertebar. Et andet hjertebar er forskningsprioriteringen for den er universitetssystemet ikke lagt an på.

“Men det er helt nødvendigt, for i et land på størrelse med en forstad til Mexico City må der prioriteres. Man skal have forskningsbaseret undervisning, for det er helt basalt. Men vi er ikke i stand til at forske på alle områder på alle universiteterne. Århus og København forsøger at dække det hele, og det er ikke engang muligt for dem,” forklarer Peter Arctander.

“Vi har haft en enormt fremgangsrig afdeling hér, har publiceret i de mest betydningsfulde tidsskrifter, men er samtidigt blevet halveret i størrelse. Det fornuftigste havde nok været at sige: Der sker noget, de folk er i stand til at opfange noget før andre og bryde ny is, de skal styrkes,” siger han.

“Men en del af systemet har ikke været i stand til at foretage en sådan forskningsprioritering. Det skyldes, at man helst ikke vil vurdere, om det, du laver, er bedre og mere betydningsfuldt end det, jeg laver. Og så kan man ende med, at enhver passer sit og standarden falder stille og roligt over tid. Universitetet, fakulteterne og institutterne er ikke gearet til fleksibelt at imødekomme nye muligheder. Selvfølgelig er der en enorm stor forskel på folk, og dette skal på ingen måde opfattes som en helt urimelig generalisering. Men det kunne ligne en tendens,” siger Peter Arctander.

Men hvem skal foretage den prioritering?

“Det er svært. Det kan tilsyneladende vanskeligt gøres af valgte organer, da de er dårligt rustede til at tage de langsigtede eller ubehagelige beslutninger. I dag har man reelt et ultra-demokrati, hvor det meste i virkeligheden bliver bestemt i korridorerne. Vægten skal lægges på en anden måde. Men der er også en stor fare for at ryge over i den anden grøft, ved at have et enstrengt system af ansatte ledere. For dér kan det hele risikere at blive bestemt af den nye bestyrer, som måske ikke har den nødvendige forankring i faget. Hvis ikke undervisningen og fagligheden er i højsædet, så går det ikke.”

Blodprop

At den stærkt brændende forskningsild har sine konsekvenser måtte Peter Arctander sande da han for halvandet år siden fik en blodprop i hjertet. Han havde faktisk besluttet sig for at tage en måned ferie, for første gang i sin karriere, for at ændre sin tendens til at arbejde alt for meget. Bagefter skulle han fire måneder til Australien. Det administrative mudder var begyndt at gro op om knæene på ham, og krav, bureaukrati og forventninger gjorde sit indhug i overskuddet. Og netop den dag, hvor han skulle på ferie og være væk i næsten et halvt år, fik han en blodprop.

“Universitetssystemet har ikke været i stand til at forskningsprioritere. Det skyldes, at man helst ikke vil vurdere, om det, du laver, er bedre og mere betydningsfuldt end det, jeg laver. Og så kan man ende med, at enhver passer sit og standarden falder stille og roligt over tid...”

Peter Arctander

“Det var den dag, jeg skulle starte et ‘nyt liv’. Alle paraderne og indre forsvarsværkerne faldt, for jeg var vant til at køre i et højt gear. Det er vist meget almindeligt - at dø i sin ferie. Og det tog et halvt år at komme sig,” fortæller han.

I dag er der blevet lavet om på nogle ting og prioriteringerne er blevet klarere. Han laver ingen aftaler før efter kl. 13, for formiddagen er helliget til forskning. Han bor på en gård ud til vandet på Møn og arbejder hjemme om onsdagen. Turen frem og tilbage til København bliver som regel brugt til at besvare kedelige breve, forberede sig til møder og læse ting.

“Jeg elsker at arbejde, og lader viden-skaben æde mig rå. Jeg kan ikke gå i min køkkenhave uden at tænke på mine projekter. Det er fedt, men jeg tænker stadig for meget på det, jeg ikke har fået gjort. Så der er to sider af den medalje.”

nbc

Magtens sorte kasse

Magtudredningen fik ros og kritiske kommentarer ved politologisk årsmøde

Beskæftigelsesministeriets departementschef Bo Smidt samt politikerne Rikke Hvilshøj (V) og Jacob Buksti (S) optrådte ved politologisk årsmøde

- Nyborg d. 14 november

”Hvis man har 90 mandater bag sig i Folketinget, så kan man definere, at jorden er flad. Og når flertallet så foreholdes, at det ikke er rigtigt, får oppositionen at vide, at flertallet da ikke har sagt, at jorden ikke er rund ...”

Socialdemokraten **Jacob Buksti** skabte munterhed med dette billede på oppositionens bitre lod, da han kommenterede Magtudredningens slutrapport ved politolog-foreningens årsmøde.

Magtudredningen

D. 30 oktober afleverede Magtudredningen sin slutrapport ved en konference på Christiansborg. Slutrapporten fokuserer især på en beskrivelse af folkestyrets situation samt hvordan udviklingen har været gennem de forudgående 30-40 år. Bagved ligger der en lang række del-analyser, hvoraf nogle endnu ikke er offentliggjort.

Udredningen fik 50 mio. af Folketinget i 1997. 26 mio. kroner blev brugt på 100 projekter, hvoraf de 71 var politologiske, de 13 vedrørte andre samfundsvidenskaber og de 16 vedrørte humaniora (fordelt efter, hvem der fik penge). De 100 projekter vil resultere i 85 publikationer.

(se: www.ps.au.dk/magtudredningen)

Dansk Selskab for Statskundskab spurgte ”**Hvad fandt Magtudredningen egentlig ud af?**”

Buksti – der selv er politolog – fastslog, at der i Danmark i modsætning til Sverige ikke er tradition for at basere politiske beslutninger på (videnskabelig) viden. Beslutningsgrundlaget er ofte ikke vidensbaseret: ”Måske er det sådan, for hvad skal politikerne give sig til, hvis de ikke kan leve på myter, men må henholde sig til empiriske fakta”, spurgte Buksti.

”Det er da et problem for politikere, der har defineret deres egen virkelighed, at der kommer nogle forskere som *game-spoilere* med deres fakta! Men omvendt så kan politikere også sige om noget forskning, at den er så langhåret, at man er i tvivl om, hvad den har at gøre med virkeligheden”.

MF og næstformand i Venstres Folketingsgruppe, **Rikke Hvilshøj** – der er uddannet økonom – havde sin forklaring på den manglende brug af viden i beslutningsgrundlaget: ”Politik er ikke rationelt, det er holdninger. Når det økonomiske råd fx kommer med eksakt viden og nogle objektive rationaler om, at ejendom i langt højere grad bør beskattes, fordi den er kilde til værdistigning for nogle befolkningsgrupper, så vil nogle partier konstatere, at vælgere ikke kan leve af mursten. Det er forskellen på eksakt videnskab og politiske holdninger”

Buksti:
Et løft til samfundsvidenskaben

Buksti komplementerede Magtudredningens ledere med et imponerende arbejde. Buksti var selv med i Folketingsudvalget,

der satte arbejdet i gang: ”Og en af hensigterne var et løft til den samfundsvidenskabelige forskning, og det er lykkedes. Nu er det så op til Jer selv, hvad I videre får ud af det”.

”Der spørgsmål vedrørende Magtudredningen, som tilsyneladende har optaget folk mest, er, om det har været pengene værd?”

Kritik af Magtudredningens manglende gennemslag i medierne er kommet til at overskygge selve Magtudredningens faglige resultater (fx i en kritisk artikel i *Mandag Morgen* d. 27. oktober, red.). Hvis man havde forestillet sig, at vores forskning skulle komme ud i de fjerneste kroge af landet, så må jeg sige, at det har aldrig været ambitionen.

Også den forholdsvis positive konklusion – at demokratiet har det godt – har givet anledning til ganske meget forargelse, og har skygget for de kritiske kommentarer.

Men jeg tror aldrig, man har fået så meget forskning for så få penge”.

Magtudredningens leder
Lise Togeby

Han mente, at udredningen kunne være afsat til en større udveksling mellem forskning og praktikere: Forskere, politikere, embedsmænd og mediefolk.

Det var også embedsmandens – **dept. chef Bo Smidt** fra Beskæftigelsesministeriet – kommentar som en del af en

Truende reformer

- Vil ramme universiteterne, spår prisvinder

”Danmark er for dårligt klædt på i måden, vi finansierer og organiserer vores uddannelsessystem på i en globaliseret verden”

Danmark står over for større reformer i det videregående uddannelsessystem i de kommende år. Der vil sikkert komme et opgør med nogle af de hellige dogmer i form af brugerbetaling, ”fees”, en ændring af SU-systemet, et mere belønnings-relateret evalueringssystem m.m. – hvis man skal tro en økonomisk baseret analyse af presserende krav til fremtiden:

Professor Svend Erik Hougaard

Jensen fik i forsommeren – sammen med fire andre – forsommeren *Grundfos-prisen* for deres analyse af udfordringerne for den danske forsknings- og uddannelsespolitik.

Et selektivt økonomisk, rationelt perspektiv

Økonomernes analyse har en nyttetilgang og fortæller nogle barske sandheder for folk med en social eller human tilgang. Han medgiver, at der er mange hensyn – økonomiske, sociale, ideologiske m.fl. - i luften, når forslag skal igennem en beslutningsproces.

”Vores analyse har i et vækstperspektiv set på samfundets behov for bestemte kategorier af arbejdskraft. Problemet er, at de unge tager et dårligt mix af uddannelser. Humaniora bidrager da til vækst, men vi kan ikke bruge alle de humanister fornuftigt”.

Hougaard vil ikke selv sætte idemæssig eller politisk etikette – ny-liberal, borgerlig, teknokratisk el. lignende – på analysens tilgang.

”Jeg kan kun sige, at den har et økonomisk, rationelt perspektiv. Jeg erkender blankt, at vores analyse ikke er baseret på sociale og ideologiske overvejelser. Det er en økonomisk baseret analyse, som påpeger nogle misforhold. Vi påpeger nogle dybtgående problemer og stiller nogle forslag til initiativer eller incitamenter i et markedsøkonomisk perspektiv. Den har et selektivt perspektiv, idet den analyserer uddannelsessystemet ud fra dets evne til at påvirke den økonomiske velstand. De samfundsmæssige omkostninger ved en sådan ’uhensigtsmæssig’ uddannelse af arbejdskraften kan være betydelige”.

Se næste side...

mere kritisk kommentar til Magtudredningen. På den positive side fandt han især Magtudredningens konklusion om, at det er blevet mere flydende, hvor magten egentlig er henne. Der er samfundseliter, men de skifter. Og systemet er blevet mere pluralistisk, sådan at bestemte interessegrupper ikke (længere) har automatisk adgang til beslutningsprocesserne, fx LO og arbejdsgiverne på arbejdsmarkedsområdet.

Hvad sker der i den sorte kasse?

Men Bo Smidt efterlyste mere viden om, hvad der egentlig sker ”i den sorte kasse”, hvor beslutningerne faktisk træffes: ”Udredningen nøjes med kvantitative beskrivelser. Jeg savner, at man i lidt højere grad havde beskæftiget sig med, hvem der har deltaget i faktiske beslutningsprocesser. Jeg siger ikke, at man kan lave lovmæssigheder for, hvordan det sker, for det er ofte situationsbestemt; der tages beslutninger på mange måder. Men jeg kunne godt ønske mig et bedre billede af magtudøvelsens sorte kasse, det inderste hvor beslutningerne virkelig træffes”, sagde topembedsmanden, der ikke insinuerede, at det ville afsløre demokratiske kiks: ”Et demokratisk system må være i stand til at træffe de beslutninger, som er nødvendige. Og beslutningskapaciteten i det danske system er faktisk stor – hvilket jeg ikke troede for 15-20 år siden”.

Bo Smidt opfordrede politologerne til at kravle ind i den sorte kasse på et væsentligt politikområde. Og åbenheden blandt embedsmænd og politikere er der, så Smidt ville gerne stille et skrivebord til rådighed for forskere: ”Det er ikke en indbydelse til ministerkontoret eller til regeringsmøder, men forskerne kan komme meget tættere på. Man kan ikke have et realistisk billede af, hvordan beslutninger tages, uden at have oplevet den verden. Det er nødvendigt for at forstå magtens optik”.

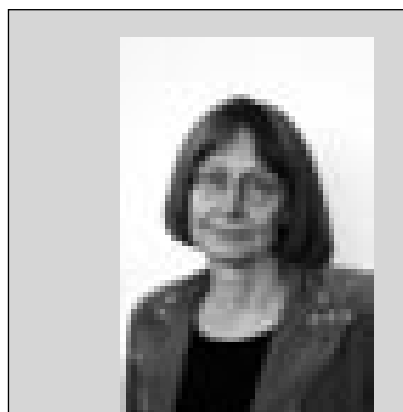
Embedsmanden Smidt var dog ikke helt enig i Bukstis påstand om, at mange beslutninger tages uden eksakt baggrundsviden: ”Det er nok rigtigt, at det er mindre gennemskueligt, hvordan beslutningerne tages. Men vidensgrundlaget er altså højt blandt de embedsmænd, som udarbejder beslutningsgrundlaget”.

Embedsmanden: Hvordan tages de hårde beslutninger?

Bo Smidt greb også fat om det centrale politologiske spørgsmål om, hvordan der bliver taget beslutninger i kontroversielle sager? Denne efterlysning har tidl. arbejdsgiverdirektør Lars Goldschmidt

også rettet mod Magtudredningen. Hvordan brydes der med den vante politik i sager, der ud fra en økonomisk logik er nødvendige for at bevare velfærdssamfundet, fx omkring Nyrups efterlønsindgreb eller med regeringens nylige forsøg på justering af dagpengesystemet, spurgte Bo Smidt.

”De hårde beslutninger træffes kun i situationer, hvor der er forståelse for et problem og nødvendigheden af løsninger. Selv om alle erkender problemet, så er det ikke ensbetydende med, at der er *accept* af nødvendigheden! Der skal være

”Magtudredningen har primært haft en komparativ tilgang, hvor der skete sammenligninger over tid og rum. Den er blevet kritiseret for håndskyhed, der afstod sig fra at beskæftige sig med andre former for magt, fx strukturel magt. Men vi har været åbne over for mange forskellige magtbegreber.

Det er dog rigtigt, at nogle områder kunne have trængt til en bedre behandling, fx den økonomisk magt eller det sikkerhedspolitiske.

Ambitionen var at køre i en flertrinsraket, hvor første del var de komparative sider og egentlige beslutningsproces-analyser, hvorefter der kunne generaliseres til sidst. Vi har ikke nået ret meget på beslutningsprocessen. Men der er så meget andet, som er lykkedes, og nu er der sat noget i gang, som samfundsvidenskab kan bygge videre på”

Magtudredningens leder
Lise Togeby

en klangbund for beslutningen. I den forstand er det et spørgsmål om ’definitivsmagt’, om de grundlæggende normer og værdier i offentligheden”.

Slut med frit valg, lighed og

Et fundamentalt opgør med danske principper for frit valg og gratis universitets-uddannelse presser sig på, spår professor bag økonomisk analyse. I et økonomisk vækstperspektiv er det ikke rationelt, at så mange unge tager humanistiske uddannelser. Mange flere skal tage naturvidenskabelige og tekniske uddannelser

”Danmark er for dårligt klædt på i måden, vi finansierer og organiserer vores uddannelsessystem på i en globaliseret verden ...”

Danmark står over for større reformer i det videregående uddannelsessystem i de kommende år. Der vil sikkert komme et opgør med nogle af de hellige dogmer i form af brugerbetaling, ”fees”, en ændring af SU-systemet, et mere belønnings-relateret evalueringssystem m.m. – hvis man skal tro en økonomisk baseret analyse af presserende krav til fremtiden:

”Det er uomgængeligt – uanset om man kan lide det eller ej – at der vil ske ændringer i den frie danske adgang til de højere uddannelser. Det skyldes især stigende internationalisering og globalisering, som fører til dybere økonomisk integration. I den proces må forskellene mellem landene forventes at blive mindre, og hidtil særlige danske forhold vil i et vist omfang nærme sig andre landes. Og når andre lande har en vis grad af brugerbetaling, mindre SU-ydelser eller lignende, så vil der være et incitament til at surfe derhen, hvor uddannelsen er billigst, og så kan man ellers surfe videre til andre lande, når man er færdig med at uddanne sig. Danske unge vil have økonomisk fordel af at tage uddannelsen herhjemme og så tage arbejde i udlandet. Man skal jo gøre sig klart, at aktørerne på området – studenterne – er fantastisk mobile, så jeg kan ikke forestille mig, at Danmark kan opretholde væsensforskellige måder i forhold til tæt forbundne nabolande. Markedskræfterne vil give en udjævning i en eller anden form, men om det sker om to, fem eller ti år, vil jeg helst ikke sige noget om”.

Unge skal tage de mest samfundsgavnlig uddannelser

Professor Svend Erik Hougaard

Jensen fik i forsommeren – sammen med fire andre – forsommeren *Grundfos-prisen* for deres analyse af udfordringerne for den danske forsknings- og uddannelsespolitik.

Afsættet for analysen er, at forsørgerbyrden i Danmark vil komme til at påhvile stadig færre. Ældrebyrden er allerede mærkbar, og den vil blive forstærket. Og da samfundets velstand skabes i erhvervslivet er det vigtigt, at den erhvervsaktive del af befolkningen er veluddannet på de rigtige felter.

Prismodtagerne konstaterede, at højtuddannede er en stadig mere værdifuld ressource, men at der er ubalancer i det

danske system. Folkeskoleuddannelserne forbereder for lidt og for dårligt til de hårdere fag som naturfag, matematik og teknik. Der er for få unge, som går videre med disse fag i universitetsverdenen og for mange der tager en humanistisk uddannelse. Derfor må systemet i fremtiden sikre de rette incitament til at tage ”de mest samfundsgavnlig uddannelser”.

Analysen fortæller, at andelen af 24-65-årige med en lang videregående uddannelse er blandt de laveste i OECD – ca. otte procent mod hhv. 17 og 15 procent i Sverige og Finland. Samtidig er der blandt de nyuddannede i denne gruppe en stor overvægt af humanister. I 2000 udgjorde de 24 pct. i Danmark, mens det i Sverige var 5,7 pct. og i Finland 12,4 pct. Der er for få unge danskere, som tager en naturvidenskabelig eller teknisk uddannelse, hvis man sammenholder det med andre skandinaviske lande.

”Materiel værdidannelse sker især inden for de naturvidenskabelige, tekniske og samfundsvidenskabelige områder, men de søges ikke af de unge! Befolkningen bliver ældre og ældre, og forsørgerbyrden påhviler færre og færre! Vi vil have mere fritid og tidligere tilbagevækning fra arbejdsmarkedet! Danskerne markerer også, at arbejdskraftproblemet ikke skal løses gennem indvandring m.m.

Det peger alt sammen på nødvendigheden af en omprioritering af uddannelsespolitikken ...

Forslag: Graderet SU

Adgangsbegrænsning som i 1980'erne har den kedelige effekt, at det sender signaler til de unge om, at det er populære uddannelser – selv om det modsatte gælder set fra samfundets side. Incitamenterne bør i stedet være økonomiske eller markedsorienterede, f.eks. via indførelse af differentieret studiestøtte eller –afgift og selektiv adgang til studielån. Unge på de naturvidenskabelige og tekniske uddannelser skal have bedre studieøkonomi end humaniora-studerende. Forslaget fik en del presseomtale, men der var ingen egentlig debat, bl.a. fordi det er et ømtåleligt politisk emne.

”Jeg kan da godt se en række uhen-sigtsmæssige sociale konsekvenser af SU-forslaget. Uens SU er måske nok i første omgang et opgør med den danske lighedsmodel, ja. Brugerbetaling i den ene eller anden form kan ramme socialt skævt, hvis det betyder, at der ikke er frit valg eller åben adgang for alle kvalificerede, selv om der laves friplads-ordninger og lignende for socialt dårligere stillede. Men i næste omgang kan det vise sig at være et lighedsfremmende initiativ, fordi der ikke bliver så stor knaphed på de typer af arbejdskraft, som der ret sikkert vil komme stigende efterspørgsel efter”, forklarer professoren.

Men Hougaard – der også er forskningschef for **CEBR** (Centre for Economic and Business Research) og ansat på Syddansk Universitet – understreger, at analysens konkrete forslag er ikke detaljerede og gennemarbejdede:

”Vi har ikke arbejdet forslag om adgangsbegrænsning eller differentieret SU i detaljer. Opat derfor forslagsdelen af vores analyse som en tidlig ideudvikling, der er en tidlig fase i en offentlig diskussion og i den politiske beslutningsproces”.

Skru ned for humaniora

Han vil ikke tages til indtægt for, at humaniora skal lukkes:

”Det er ikke hensigten at gøre KU-Amager til en lagerbygning. Humaniora skal af mange grunde naturligvis bevares. Men det er meget markant, når næsten dobbelt så mange danske unge sammenlignet med Sverige og Finland søger mod humaniora, og at naturvidenskab og teknisk videnskab søges tilsvarende mindre. Det er et problem, som der må gøres noget ved, og her kan markedsøkonomiske instrumenter måske være til hjælp”.

”Det mest nærliggende vil være, at regeringen gav flere bevillinger til universiteterne, og at disse merbevillinger ensidigt går til det naturvidenskabelige og tekniske – samt samfundsvidenskabelige – område”, siger professoren.

Men hvad så, hvis der ikke kommer nye bevillinger?

”De positive effekter på samfundets velstand er så klare, at det taler for, at der så skal skrues ned på humaniora...”, svarer professoren efter at være presset af to spørgsmål til spørgsmålet.

Er det økonomer og planstyring, som skal bestemme, hvordan der skal skrues ned for humaniora?

”Det foregår vel i et beslutnings-samspil mellem forskere, embedsmænd, politikere og interesseorganisationer – hvor et lille indspil som vores er et enkelt bidrag, men hvor det selvfølgelig er politikerne, som i sidste ende beslutter, hvilke initiativer der skal tages ...”

Ingeniørarbejdsløshed er konjunkturbestemt

Men i dag rammer akademikerarbejdsløsheden ikke bare humanisterne?

”Det er da korrekt, at også ingeniører er ramt. Men det er konjunkturbestemt af nedgang i verdensøkonomien. Når økonomien vender, vil der igen blive brug for højt kvalificerede folk. Men spørgsmålet om uddannelse er ikke et kortsigtet spørgsmål, men et langsigtet spørgsmål om at sikre en høj produktivitet og international konkurrencedygtighed”.

Analysen konstaterer, at der baseret på lønudviklingen er tegn på større efterspørgsel efter folk med teknisk og naturvidenskabelig baggrund, men at det danske system ikke prioriterer disse, og at systemets ressourcer derfor må omprioriteres.

”Der er klare tegn på nødvendigheden af en omprioritering: Kilden til samfundets materielle værdidannelse sker især inden for de naturvidenskabelige, tekniske og samfundsvidenskabelige områder, men disse områder tiltrækker ikke i tilstrækkelig grad de uddannelsessøgende. Befolkningen bliver ældre og ældre, og forsørgerbyrden påhviler færre og færre. Vi vil have mere fritid og tidligere tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Danskerne markerer også, at arbejdskraft-problemet ikke skal løses gennem indvandring m.m.”, fortsætter Hougaard.

Lønudvikling og samfundsværdi

Der er markedsøkonomiske argumenter for en nedprioritering af humaniora. Lønstatistikker fortæller nemlig, at humanisterne har haft en markant dårligere lønudvikling end deres naturvidenskabelige, tekniske og samfundsfaglige kolleger de sidste 20 år.

”Humanisternes lønudvikling er et udtryk for ’et overudbud’. De er ikke slået igennem på arbejdsmarkedet på samme måder som de andre grupper. Det er nok et argument for en højere samfunds-prioritering af de naturvidenskabelige og tekniske grupper”, siger professoren.

Hougaard vil ikke svare kontant på, hvorfor analysens forslag om oppriorite-

ring af folkeskolen og manglen på folkeskolelærere ikke burde afspejle sig i en højere løn til folkeskolelæreren:

”Du får mig ikke til at sige, at folkeskolelærere skal have en meget højere løn, end de får i dag. Samfundsøkonomien kan ikke tåle, at 60.000 personer skal have 25 pct. mere i løn. Men jeg vil gerne sige, at læreruddannelsen er for kort og for generel og for uspecialiseret, og at den skal have højere status - fx ved at den bliver en akademisk uddannelse på universiteterne som i Finland. Og så er der måske grundlag for en højere løn, hvis produktet bliver bedre ...”

Svend Erik Hougaard Jensen

Topforskning skal ’booste’s – og andet skal lukkes

Analysen kalder universitetsreformens indførelse af eksternt bestyrelsesflertal for ”højest ønskeligt”. Og det eksisterende forskningssystem bør strammes op:

”I Danmark har vi for lidt evaluering og endnu mindre evaluering med konsekvens. Nu skal jeg ikke pege nogen eller nogle områder ud, men der er altså et og andet, som er gået død. En sådan passivitet forplanter sig til miljøer og institutter, så der bør være langt mere konsekvens, hvor man lukker ned som følge af negative evalueringer, så ressourcerne kan bruges mere målrettet”.

Også forskningspolitikken bør prioriteres hårdere. I stedet for at sende offentlige midler bredt ud i forskningssystemet bør man videreudvikle de eksisterende brobygningstiltag mellem offentlig og privat forskning – som videnskabsminister Sander netop markedsfører i denne tid. Dette bør bl.a. ske via en mere målrettet allokering af midler til grundforskingsaktiviteter og etablering af forskningscentre inden for prioriterede områder:

”Vi kan jo ikke komme udenom, at værdiskabelsen sker i erhvervslivet, og folk fra de forskningstunge virksomheder ved, hvor de eftersøger viden. Ud fra en samfundsøkonomisk betragtning er det vigtigt, at den offentlige forskning bidrager til erhvervsmæssig innovation. Man skal ’booste’ topforskning på prioriterede områder. Og ja, den prioritering er selvfølgelig også en nedprioritering af noget andet”, siger han.

Bedre belønningssystem for forskere

Hougaard siger da også, at erhvervslivet skal have en væsentlig rolle i prioriteringen af forskningen. Han frygter ikke, at erhvervsmæssige hensyn overtrumfer forskningsmæssige eller andre samfundsmæssige hensyn: ”Brobygning til erhvervslivet bør have høj prioritet. Forskellige hensyn skal selvfølgelig afbalanceres, men der er et gevaldigt behov for, at der prioriteres i stedet for at give støtte til spredt og småt”.

Han vil hellere tale om individuelle incitamenter for den enkelte forsker:

”På universitetet er der uklare incitamenter – økonomer skal have incitamenter på plads! – for succeskriterierne begrænser sig til at levere god undervisning og publicere forskning. Det burde også være forbundet med succes at bidrage til forskning, der fører til patenter og erhvervsmæssig anvendelse. Det skal belønnes i form af højere løn eller avancementsmuligheder, hvis en forsker på sit CV kan skrive, at man har medvirket til at kommercialisere opdagelser. Det burde være en del af avancementsssystemet – en ny stillingskategori måske – at man har bidraget med noget på den front...”

jø

Kilder:

Svend E. Hougaard Jensen, Ulrich Kaiser, Nikolaj Malchow-Møller, Jan Rose Skaksen & Anders Sørensen: Denmark and the Information Society ((DJØFs forlag, juni 2003)

-samme forfattere- : Danmark i viden-samfundet: Udfordringer for forsknings- og uddannelsespolitikken (Samfundsøkonomen November 2003).

Stress på masseuniversitetet

Momentan stress og udbændthed er almindeligt forekommende blandt VIPere. Evalueringer og store ambitioner er med til at øge presset. Men det er ikke noget, der snakkes højt om

Møder, administration, specialevejledning, undervisning, forskning, publicering og deltagelse i den offentlige debat. Telefonen kan ringe mange gange i løbet af en universitetslærers arbejdsdag. Og med mange blandede krav og opgaver. *Semesterbetinget stress* er almindeligt forekommende blandt universitetslærere. Men flere evalueringer og konkurrencen om de gode jobs lægger yderligere pres på de ansatte. Tillidsmændene er ikke i tvivl om, at stress er mere udbredt, end man tror.

Svært ved at overskue dine opgaver?

Stress skal tages alvorligt. Stress kan give fysiske symptomer som overdreven træthed, kæbepændinger, hjertebanken, ondt i ryggen og brystet, diareé, meget mavesyre, svagt immunforsvar, søvnproblemer, irritation og hovedpine.

Hvis man ikke gearer ned, kan stress over nogle måneder udvikle sig til egentlig udbændthed, hvor man bliver uarbejdsdygtig. Man bliver simpelthen ude af stand til at arbejde. En forsker fra Århus blev for eksempel pludselig ude af stand til at rette specialer. De hobede sig op som resultat af en psykisk blokering, der var udløst af alt for mange forskellige opgaver. Alvorlige symptomer på stress er, hvis man begynder at drikke for meget eller spise for mange sovepiller for at klare hverdagen. Angst, migræne, impotens og kvælningsfølelser er andre alvorlige symptomer på, at man nærmer sig udbændthed.

Man dør af stress. Der er ingen dokumenterede, danske eksempler. Men i Japan er de registrerede: I 2001 døde 143 japanere af at arbejde for meget. Nogle begik selvmord på grund af psykiske problemer og depressioner relateret til deres arbejde. Andre døde af hjerteanfald, fordi risikoen for hjerteanfald fordobles, hvis man konsekvent arbejder for meget (over 60 timer) og sover for lidt.

”Men det er noget, man sjældent møder. Folk putter med det. Og det er normalt ikke noget, man fortæller om, før det egentlig er for sent,” siger **Erik Strange Petersen**, lektor og tillidsmand på Historisk Institut på Aarhus Universitet.

”Der har været en tradition for at man, måske specielt som humanistisk forsker, har været meget privat. Det har ændret sig på det seneste, folk er begyndt at undervise kollektivt og føler måske ikke, at de alene skal løse alle problemerne. Men alligevel er det en del af kulturen,” siger Erik Strange Petersen.

Stor konkurrence blandt forskerne

”Masseuniversiteterne har skabt meget stress, fordi ressourcerne næsten hele tiden er utilfredsstillende,” siger **Henrik Prebensen**, fællestillidsmand på humaniora på KU.

”Og jeg ved ikke, om man nogensinde kan slippe af med den. Det er et felt med stor konkurrence. Der bliver hele tiden større usikkerhed i ansættelsen, man skal hele tiden bide til bolle og opgaverne og forskningen bliver mere kortsigtet,” siger han.

Begge tillidsmænd kender til konkrete tilfælde af stress på deres arbejdsplads, men sagerne er omfattet af tavshedspligt. Det har således været umuligt for FORSKERforum at finde nogle, som vil træde åbent frem.

Stress er ikke forbeholdt en bestemt gruppe blandt VIPere. De unge forskere skal konstant levere resultater for at få en fast stilling og lever med frygten for, at de måske aldrig får én. Nogle af de ældre forskere frygter den karriere- og konkurrenceorienterede holdning blandt de unge forskere, og kan få dårlig samvittighed over, at de bliver i deres job til de skal pensioneres. Selv om de måske ikke løber helt så hurtigt som de unge.

Forskningsvognning og undervisningsevalueringer

Universitetsverdenen er præget af mennesker med store ambitioner og et højt perfektionsniveau. En Gallup-undersøgelse fra 1999 viste at universitetslærere i gennemsnit arbejder 48,4 timer om ugen. De mange opgaver lader sig kun løse, fordi forskerne er villige til at bruge mere end normeret tid på deres arbejde. Undervisning og administration tager i sig selv næsten en arbejdsuge. Så hvis folk vil have resultater ud af deres forskning, så må arbejdsuge strække sig ud over de 37 timer.

”Det er klart, at folk er meget ambitiøse. Hele systemet er baseret på måling af individuelle præstationer og kunnen.

Det tager som minimum seks til ni år at komme igennem systemet med at få en ph.d., et adjunktur og et lektorat. Man skal igennem minimum tre ret benhårde bedømmelser. Samtidig bliver underviserne også udsat årligt for forskningsvognning og undervisningsevalueringer,” fortæller Erik Strange Petersen. ”Jeg tror forskningsvognningen stresser folk i højere og højere grad, for der skal reelt vises noget. Tidligere har folk kunnet gemme sig mere, så længe man bare passede sin undervisning. Men i dag er det et krav, at man er synlig.”

Ikke gode til at sige fra

Men det er ikke kun forskningen, som VIPere er ambitiøse med. Også undervisningen og administrationen tager meget tid. På KU blev der allerede sidst i 1960'erne lavet en stor undersøgelse af arbejdsvilkår og den tid, man bruger på opgaverne. Efterfølgende blev der udarbejdet et kompliceret system for udregning af arbejdstid – til vejledning, undervisning, forberedelse etc.

”Men folk er ikke gode til at sige, jeg har 35 timer til specialevejledning over seks måneder, eller to en halv times forberedelse til en undervisningstime, og så sætte kravene derefter. Man skal gøre sig klart, at tid er en ressource. Folk er for gode af sig, er uopmærksomme

Råd: Klare og realistiske mål

VIPere har stor indflydelse på deres egen arbejdsdag og arbejdsopgaver. Det betyder, at de som regel er glade for deres arbejde, selv om de arbejder meget. Men til gengæld er der mange forskellige arbejdsopgaver og uklare succeskriterier, hvilket trækker i den modsatte retning.

Psykologer anbefaler, at man sætter sig klare og realistiske mål for, hvor man vil være med sit arbejde om et halvt år, to år og fem år. Desuden skal man gøre sig klart, at det ofte ikke kun er arbejdet, der stresser. Kvalitative undersøgelser viser, at folk kan arbejde meget, hvis de har ro i familien. Hvis meget arbejde derimod går ud over familielivet, så bliver det en stor stressfaktor. Klare aftaler om familielivet er derfor afgørende for at undgå stress.

på tiden. De kigger kun på resultatet, og det kan aldrig blive godt nok. De er ikke gode til at sige *nok-er-nok*," siger Henrik Prebensen.

De fleste undervisere har også en meget stor **pligtfølelse** overfor de studerende og undervisningen.

"Og den pligtfølelse er helt klart stressskabende. Det er ikke blevet bedre med STÅerne, så man desuden føler, at man er en økonomisk ulykke for fællesskabet, hvis man ikke kan gennemføre sin undervisning. Hvis man for eksempel bliver syg: Hvad så med de studerende? Kommer man tilbage til et hold i spåner? Det er et umådeligt pres," siger Henrik Prebensen.

Mobning almindeligt i akademiske miljøer

Henrik Prebensen forklarer også, at kollegial chikane og mobning er meget stressende. Og desværre er det ikke ualmindeligt i akademiske miljøer. Som regel drejer skærmydslerne sig om nogle kollegaers utilfredshed med andre kollegaers arbejdsindsats.

"Men bagved kan ligge jalousi og uenighed om, hvad der er fagligt relevant og god kvalitet. Chikanen kan være i form af bagtalelse overfor de studerende, klager over arbejdsindsatsen til ledelsen, beskyldninger om nulforskning, negative skrivelser om kollegaer eller negative signaler i forbindelse med uddeling af ressourcer," siger Henrik Prebensen. Chikanen kan udmønte sig i skænderier på gangen eller hak i tuden til møder. Et af hovedproblemerne med det kollegiale selvstyre er, at der ofte ikke er nogen, der føler ansvar for at skabe et godt arbejdsklima.

"Og det er vanvittigt vanskeligt at forbedre klimaet, hvis det først er blevet dårligt. For hvis nogle prøver at rette det op, så vil det ofte bare igen blive set som et udtryk for yderligere chikane. Når alle er lige, så er der ingen, der har den legitimitet, der skal til. Og ingen vil i øvrigt føle sig kaldet til det, fordi det er ubehageligt", siger KU-tillidsmanden, der henviser til, at i de gode miljøer er kollegialiteten en kilde til inspiration, men i de dårlige gør den det svært at rette op (jf. Bo Jacobsens arbejdsmiljøundersøgelse, 2001).

I værste fald: Posttraumatisk stress

Svær mobning kan føre til posttraumatisk stress. Det er en meget alvorlig, permanent sygelig stresstilstand, som folk normalt kun får, hvis de har oplevet svært traumatiske oplevelser, som død, voldtægt, alvorlige ulykker, seksuelle overgreb mod børn, krig og katastrofer.

Posttraumatisk stress er også almindeligt blandt torturofre. Det sætter folk er i et konstant alarmberedskab. De bliver hyperreaktive, og farer sammen ved mindste, uventede påvirkning. De har svært ved at føle glæde og fornøjelse og kan ikke engagere sig i børn og ægtefæller. Konstante mareridt er også en konsekvens af posttraumatisk stress.

En undersøgelse fra Århus har vist at op imod hver tredje, der har været udsat for kraftig mobning på arbejdspladsen, havde udviklet posttraumatisk stress. Undersøgelser blev udført blandt HK'ere, som traditionelt har væsentligt mindre indflydelse på deres eget arbejde end VIPere. Derfor vil tallet også være mindre for akademiske medarbejdere, fordi stress bliver opvejet af glæden ved at beskæftige sig med noget relevant og ikke være underlagt et nidkært *stemplen-ind-og-ud-fabrikken-tidspres*.

"Det tryk, som kollegaer kan udsætte hinanden for, er meget stress-skabende," fastslår Henrik Prebensen.

Medarbejdersamtaler og ambulancetjeneste

Medarbejdersamtaler på KU, der nu er blevet obligatoriske, kan muligvis afhjælpe nogle af de problemer, mener tillidsmanden. De skal medføre større ansvarsfølelse, hjælpsomhed og forståelse folk imellem.

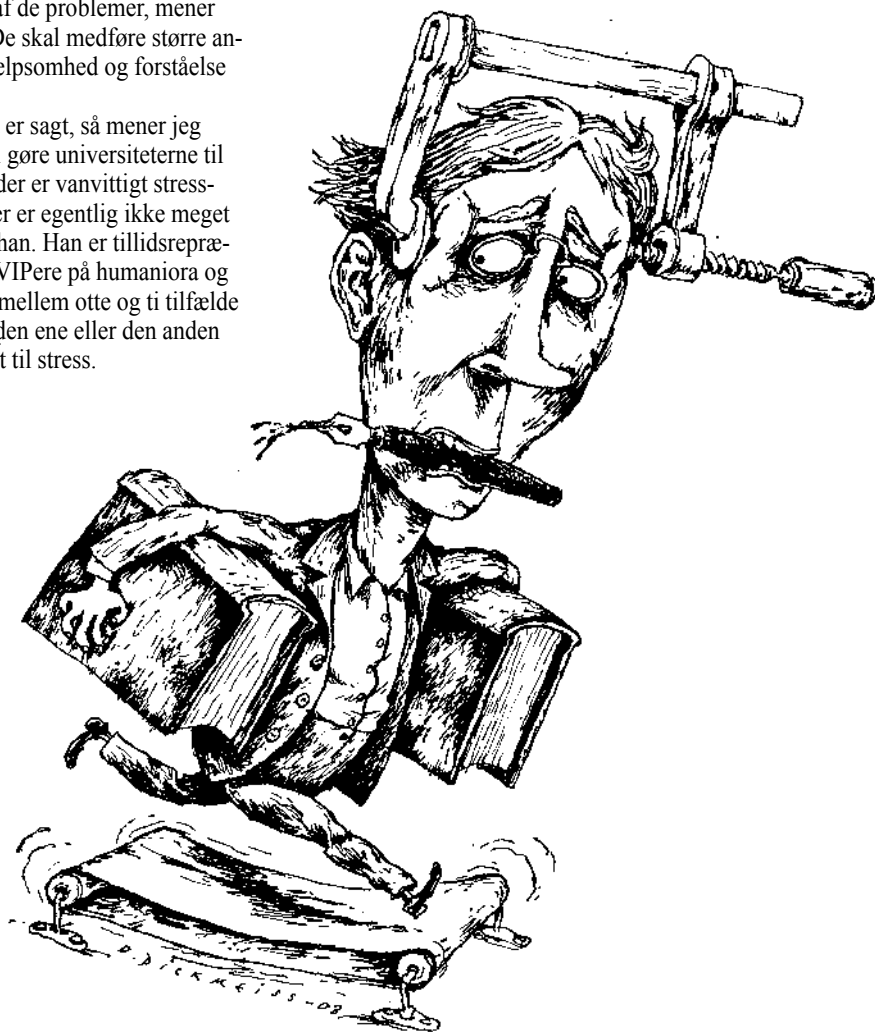
"Men når det er sagt, så mener jeg ikke at man skal gøre universiteterne til arbejdspladser, der er vanvittigt stressskabende, for der er egentlig ikke meget sygdom," siger han. Han er tillidsrepræsentant for 400 VIPere på humaniora og anslår, at der er mellem otte og ti tilfælde om året, der på den ene eller den anden måde er relateret til stress.

For Erik Strange Petersen bør hovedsamarbejdsudvalget på AU tage stilling til, om AU skal abonnere på en **psykisk ambulancetjeneste**. Ikke mindst for at af-tabuisere det, at føle sig overbebyrdet og ude af stand til at klare arbejdsopgaverne. Hvis både medarbejdere og ledere anser stress for at være en regulær trussel, så kan man måske hjælpe folk **før udbrændtheden** indfinder sig og det er for sent.

"Systemet kan sagtens sørge for at få psykologhjælp til de enkelte, men det er værd at overveje, om man ikke skulle have et fast abonnement".

nbc

Kilder: **Ledelse uden stress** (2003) af Lis Lyngbjerg Steffensen, **Stress på arbejdspladsen** (2002) af Bo Netterstrøm, **Hvad er god forskning** (2001) af Bo Jacobsen og **Danske forskningsmiljøer** (2001) af Bo Jacobsen, Mikkel Bo Madsen og Claude Vincent.

Slagtningen af universitetsdemo

Pressen var stort set tavs som graven, da politikerne trumfede universitetsloven igennem.

Nu er ulykken så sket, og professor MOGENS NISS fra RUC reflekterer over, hvad der foregik og hvorfor: Det mest bemærkelsesværdige – og skræmmende – ved vedtagelsen af universitetsloven var alliancen mellem Venstre og Socialdemokraterne

Universitetsloven indfører enevælden på universitetet. Her får en købt rektor, ansat af en principielt universitetskyndig bestyrelse, den absolutte magt i alle universitetets anliggender, med ansvar alene over for bestyrelsen og de udviklingskontrakter som skal indgås med ministeriet. Parterne bag loven refererede uafsladeligt til, at arbejdsplads- og medarbejderdemokratiet, indført første gang i 1970, havde spillet fallit som basis for strategiske beslutninger. Det er fordi, sagde man, folk som er på valg er nødt til at vinde støtte hos vælgerne, hvilket får dem til at vige tilbage for at støde baglandet på mancherne, også når kan være nødvendigt.

Man må blankt erkende, at i den henseende har politikerne egne erfaringer at trække på. Imidlertid overses det systematisk, og antagelig bevidst, at det man afskaffede ikke først og fremmest var et 33 år gammelt arbejdspladsdemokrati, som havde fået tidsånden imod sig. Det var et 524 år gammelt **fagligt-kollegialt selvstyre**, der ellers havde overlevet mange slags tidsånd gennem århundrederne, skønt den nu herskende cocktail af populisme, markeds kult og magtarrogance godt nok ikke har mange fortilfælde i Danmarkshistorien. Selvstyrets eksistensberettigelse var aldrig, at borgerne i den akademiske republik for deres blå øjnes skyld skulle have lov til at bestemme mere over deres arbejde end alle andre, men at dette arbejde simpelthen ikke kan udføres ordentligt uden fagligt selvstyre. Og det skal vi nok få sagn for i årene der kommer.

Socialdemokraterne forsvarer forliget med, at det var blevet meget værre uden deres medvirken. Egentlig var det hele ikke var deres kop te, men de sikrede da heldigvis universiteterne rimelige økonomiske rammer, ikke? Men dels var der slet ikke blevet noget forlig uden Socialdemokraterne, eftersom Dansk Folkeparti ikke støttede loven. Dels husker de af os som har en lidt længere hukommelse, hvordan dele af fagbevægelsen og Socialdemokratiets ordførere – Jan Trøjborg og Birte Weiss - under SR-regeringen var godt i gang med selv at forberede ændringer som skulle indføre købte ledere på universiteterne. Det skulle bl.a. ske for at fremme den realisering af sloganet "*fra forskning til faktura*" (i dag "*fra tanke til faktura*"), som det kollegialt styrede universitet altid var fodslæbende overfor. Vi husker også hvordan SR-regeringen i hver af sine sidste mange finanslove nedskar bevillingerne til universiteterne uden at ville indrømme det, selv om S nu, i opposition, har anslået andre toner. Alt i

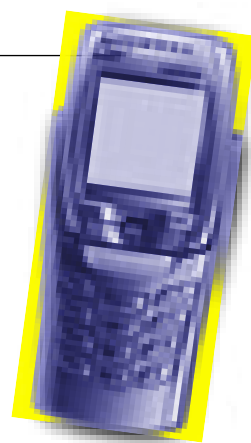
Universitetsloven blev lavet i Nyrups og Jan Trøjborgs tid. Nu er Mogens Lykketoft partileder. Hvad mener han?

alt kan man næppe betragte Socialdemokraternes deltagelse i universitetslovsforliget som en afværgelse af noget værre, men som et resultat af synspunkter partiet faktisk har.

Hvad er det så der ligger bag Venstres og Socialdemokratiets skepsis - for nu at bruge et afdæmpet ord - over for universiteterne og deres hævdvundne fagligt-kollegiale selvstyre? Det lader sig ikke udrede på enkel vis og på kort plads, men jeg kan få øje på tre faktorer der kunne bidrage til en forklaring.

For det første er både Venstre og Socialdemokraterne **historisk set** i høj grad rundet af et antielitært oprør i sidste halvdel af 1800-tallet mod godsejerstanden, industriherrene samt det nationalliberale embedsborgerskab, som ikke blot sad på mageligt på flæsket men tillod sig at føje åndshovmodig spot til materiel skade, som de stuelærde hovskisnovskiderikker de var. De var unyttige folk som strøg gevinsten af andres arbejde og forhindrede almindelige bønder og arbejdere både i at få ordentlige vilkår og i at få deres ret. Det fik begge partier til tidligt at sætte et oftest fejlagtigt og i alle fald dødsensfarligt lighedstegn mellem "(magt)eliten" og "de intellektuelle". Lighedstegnet kunne måske forklares da det oprindelig blev sat, men der er blevet vedligeholdet ud over al realitet lige siden. Og universitetet var jo udklækningsanstalten *par excellence* for de så lidet elskede intellektuelle.

For det andet er **erhvervsstrukturen** i Danmark som bekendt domineret af små og mellemstore virksomheder i landbrugs- og byerhverv. Det er bemærkelsesværdigt, for ikke at sige sensationelt, at universitetsloven udtrykkeligt fremhæver at universiteterne skal virke i et samfund af små og mellemstore virksomheder. Sådanne virksomheder, som sjældent er særligt videnstunge og kun sjældent betjener sig af, endsig selv udøver, forskning, har ikke megen brug for akademisk arbejdskraft med en forskningsbaseret uddannelse. De kan sagtens have professionsuddannede akademikere ansat i produktion, administration, eller kommunikation, men disse behøver ikke at have haft navlestrengkontakt til grundforskning i deres uddannelse. Små og mellemstore virksomheder ser ikke nytten af at poste egne eller samfundets penge i forskning eller forskningsbaserede universitetsuddannelser. De to-tre håndfulde videnstunge virksomheder i landet, inden for medicin/bioteknologi og it, der faktisk er afhængige af forskningskyndige medarbejdere og af forskning, er nok ganske synlige, men de tegner ikke det samlede erhvervsbillede. Med til dette billede hører at efterspørgslen efter akademisk arbejdskraft generelt ikke er særligt stærk i Danmark (bortset fra i nu og da opståede flaskehalse), hverken i den private eller i den offentlige sektor, hvilket afspejles i dens løn- og arbejdsforhold.

kratiet

Med en erhvervsstruktur som den skitserede er det politiske incitament for store partier som Venstre og Socialdemokraterne til at sætte sig ind i hvad universiteter er for nogle størrelser og i hvordan de fungerer, samt til sikre dem ordentlige betingelser for deres virke, til at overse. Der var ganske vist en tid, ca. 1958-75, hvor Socialdemokratiet ønskede at satse på højere uddannelser og forskning, dels fordi de troede på den tekno-økonomiske væksteffekt heraf, dels fordi de ville benytte de højere uddannelser som social elevator for de grupper de repræsenterede. Siden er interessen kølnet betragteligt, måske fordi mekanismer og effekter har vst sig mere indviklede end dengang antaget.

Den sidste og måske vigtigste faktor er at folketingspolitikere nok er varme tilhængere af det demokrati der udøves fra folketinget og omegn, men til gengæld **indædte modstandere af nærdemokratisk styrede, "politikerfri" zoner** i den offentlige sektor. Universiteterne (og før i tiden sundhedsvæsenet) har traditionelt været præget af et fagkyndigt styre inden for de givne rammer, men det var en torn i øjet på enhver ægte politiker. Skal bestemte grupper af offentligt ansatte bilde sig ind at kunne bruge skatteydernes penge alene efter hvad de selv finder rigtigt? Selvfølgelig ikke! Det er simpelthen udemokratisk hvis der findes offentlige områder som politikere ikke kan blande sig i. De er jo folkets og skatteydernes repræsentanter. Nu ved de fleste politikere godt, at det giver dårlig presse hvis de selv direkte vil styre områder med et stort islet af fagkyndighed. I stedet tyr man til "*armslængde-modellen*", der består i at man indskyder et mellemlid i form af en bestyrelse af håndgangne mænd og kvinder der ikke selv er politikere, men som alligevel forstår at fortolke disses hensigter og ønsker uden at der skal vinkes med alt for store vognstænger. Sådan er det i de forskellige statskontrollerede virksomheder fra DONG til DSB, i Det Kongelige Teater og i Danmarks Radio, og hvorfor i alverden skulle universiteterne udgøre en undtagelse?

Sådanne synspunkter har altid haft en frugtbar grobund hos Venstre og Socialdemokraterne, og nu har de altså fundet hinanden i universitetslovgivningen. Det skræmmende er, at en eventuelt kommende socialdemokratisk ledet regering næppe vil rette op på de ulykker som universitetsloven kommer til at anrette. Socialdemokraterne vil nemlig ikke synes, at der er tale om ulykker.

Mobil- og mastestråling

Hvem skal lave uvildig undersøgelse?

GSM-mobiler. 3G-mobilantenner. Teknologien nyder vi godt af, men er den sundhedsskadelig? Udsender den elektromagnetisk stråling?

Videnskabsministeren fik afsat 30 mio. kroner til en undersøgelse om mobilmastefaren. Pengene skal administreres af det Strategiske Forskningsråd.

Men allerede kort tid efter ministerens annoncering af ekstrebevillingen – som ironisk nok betales af UMTS-pengene på den ene eller anden måde – erklærede Aalborg Universitet, at universitetet for egne midler ville lave "en uvildig undersøgelse" af strålingen.

Ansvar for undersøgelsen får professor **Jørgen Bach Andersen**, der siden 1974 har forsket i mobiltelefoni. AUCs teknisk-naturvidenskabelige fakultet har i mange år opbygget stor ekspertise inden for trådløs kommunikation, herunder også forholdet mellem stråling og sundhed. Professoren vil indsamle viden om mobilstråling i både Danmark og udlandet og på den baggrund vil han skrive en rapport om emnet.

Lektor **Sianette Kwee** – som hører til de *betænkelige* (se næste side) – har ikke store forhåbninger om, at der kommer noget nyt ud af den sag:

"Jeg har svært ved at se, hvor 'uafhængig' den rapportering bliver. Professoren er ingeniør og ved ikke noget om de neurofysiologiske elementer. Professoren har også været involveret i myndighedernes hidtidige udredninger eller mangel på samme, så han er på en måde allerede part. Og Aalborg Universitet har ikke noget medicinsk fakultet, men har et teknisk fakultet, som er kendt for sit tætte samarbejde med den nordjyske mobilindustri".

Hertil svarer Jørgen Bach Andersen: "Jeg er ikke i lommen på nogen. Jeg har ikke modtaget penge fra industrien til det responsum. Skal vi nu ikke lige se, hvad der kommer ud af undersøgelsen".

Kamp om de Sanders 30 strålings-millioner

Ålborg-ingeniøren fortæller, at han ikke vil lave en medicinsk redegørelse, men "*et teknisk responsum*" om hvor stor feltstyrken – strålingen – er fra forskellige installationer.

"Sundhedsstyrelsen er jo ikke teknikere og juni-rapporten blev udlagt som 'indspiste embedsmænd'. Der er så mange misforståelser i debatten, at der bør laves en samlet oversigt over den eksisterende forskning på området. Når den ikke allerede er lavet, er det fordi der er opstået en overfølsomheds-debat som følge af den hollandske rapport".

De fleste forskere anerkender i dag, at den menneskelige hjerne bliver påvirket, når vi taler længere tid i mobiltelefon. Mikrobølger skaber en let opvarmning af det område af hjernen, hvor man holder mobilen. Opvarmningen forøger blodtilstrømning, ligesom det elektromagnetiske felt skaber elektriske felter og strømme i det nærmeste hjernevæv – hvilket kan forandre visse cellulære funktioner i hjernen. Nogle mennesker fortæller således, at mobilsnak giver dem hovedpine, synsforstyrrelser, forringet korttidshu-kommelse og dårlig søvn.

Aalborg-undersøgelsen vil være færdig i løbet af kort tid, erklærede dekanen, som dog overfor Nordjyske Stiftstidende indrømmede, at der ikke er tale om ny forskning. Men Ålborg-dekanen håber på, at nogle af pengene skal komme fra ministerens 30-millioners pulje.

"Med fare for at blive beskyldt for at se konspirationer overalt, så ligner Aalborgs frivillige bidrag altså, at de har fået lovning på nogle af de 30 mio. kroner", siger Kwee.

Også Kræftens Bekæmpelse håber at få del i de 30 mio. kroner: "Bestemt ja. Vi skylder at lave en undersøgelse på børn og unge, fortæller forskningschef **Jørgen H. Olsen**".

Se tema de næste sider...

Forskerfejde om

Stråling mellem penge, videnskab og tro: Der er milliarder af kroner bag denne tids faglige strid mellem beroligere og betænkelige om hvorvidt mobiltelefoner og elektro-magnetisk stråling fra sendemaster er farlige

GSM-mobiler. 3G-mobilantener. Teknologien nyder vi godt af, men er den sundhedsskadelig? Udsender den elektro-magnetisk stråling?

For lægmand er det umuligt at orientere sig, for eksperterne er stærkt delte. Overlæge **Christoffer Johansen** fra Kræftens Bekæmpelse *beroliger*. Han var hovedmanden bag Sundhedsstyrelsens rapport fra juni måned, der konkluderede, at der ikke er videnskabelig belæg for at tro, at man bliver syg af elektro-stråling fra mobilantener.

På den anden side står *de betænkelige*, som siger, at der findes forskningsresultater, der klart peger på skadelige virkninger, og at denne tvivl må betyde, at der ikke godkendes teknologi, der kan være sundhedsskadelig. Den mest fremtrædende af skeptikerne er biokemikeren og lektor **Sianette Kwee** fra Aarhus Universitet.

Parterne står over for hinanden, og aviserne har også delt sig i deres sympatier. Flere aviser læner sig således op ad Johansen; Berlingske Tidende har fastslået, at *"ingen undersøgelser har endnu klokkeklart dokumenteret, at bølgerne udgør en direkte fare for mennesker"*, mens fx Jyllands-Posten spiller på borgernes frygt og refererer Århus-lektorens betænkeligheder.

Men offentligheden er ikke beroliget. Borgere har protesteret mod opsætning af sendemaster i deres nabolag, og kommuner – først Aalborg og siden Århus og København m.fl. - har direkte erklæret, at de vil nægte tilladelse til opsætning af flere mobilantener på kommunale bygninger, før det er klarlagt, om de er farlige eller ej.

Forbrugerrådet er bekymret. Og i Folketinget stilles der – på vegne af vælgerne – bekymrede spørgsmål til, hvad de offentlige myndigheder som Sundhedsstyrelsen og Videnskabsministeriet faktisk gør – eller ikke gør.

Videnskabsminister med 3,2 mia. kroner i klemme

Centralt i sagen står Videnskabs- og IT-minister Sander, som erklærer, at han står på de bekymrede borgers side, men samtidig gør opmærksom på, at kommunernes nægtelse **er i strid med loven**. Masteloven forpligter alle ejere – herunder kommuner – med høje konstruktioner på over 8,5 meter at finde sig i mobil-selskabers anmodning om opsætning af antenne-systemer på konstruktionen (jf. pressemeddelelse af 7.11).

Og ved at læse masteloven kan kommunerne så læse, at hvis de nægter behandling af anmodninger, trues de af tilsynsråds-sager (Jyllands-Posten d. 10.11).

For Videnskabsministeren har nemlig ansvaret for, at Staten har solgt licenser til de såkaldte UMTS-systemer for 3.8 mia. kroner - penge som han allerede har indkasseret nogle af og disponeret over til bl.a. forskning. For eksempel er 560 mio. reserveret forskningsrådene som frie midler, og 350 mio. er reserveret strategiske forskningsprojekter som IT og nanoteknologi, fødevarer og yngre forskere (jf. flerårssaftale fra november 2002).

Så Sander er *i klemme*, for licenserne er en garanti over for telebranchen om, at 10.000 masterne kommer op inden 2008. Og branchen har da også rumlet med, at når der ikke kan opføres sendemaster, så får teleselskaberne svært ved at betale deres licens til staten (Politiken d. 14. nov.). Ifølge licenserne skal selskaberne inden 2005 dække 30 pct. af danskerne med de nye antenner, der gør det muligt at sende levende billeder til og fra forbrugernes mobiltelefoner.

Sander har udtalt, at nogle kommuners frygt først og fremmest skyldes pressens ensidige dækning af sagen. Så for at dæmpe gemytterne udsendte Sander brevet til alle kommunalbestyrelser i begyndelsen af november, hvori han gentog regeringens politik med henvisning til ministeriernes juni-redegørelse, der fastslog, at *"de undersøgelser, der er gennemført indtil nu, har ikke dokumenteret en klar sammenhæng mellem påvirkning fra radiobølger og forekomst af sygdom"*.

Politiseret forskningsområde

Når man spørger **Sianette Kwee** om, hvad der er sandt og falsk i denne sag, siger hun først og fremmest, at hun selv har udført forsøg, som pegede på skadelige virkninger fra strålingen. Og hun henviser til franske, engelske, svenske og hollandske forsøg, som peger på det samme.

Og så siger hun – og *det er ikke velset med så usminkede påstande* – at disse resultater systematisk udelades eller nedtones, når såvel telebranchen, Videnskabsministeriet eller Sundhedsstyrelsen rapporterer om faren. Sundhedsstyrelsens rapport fra juni var et eksempel, og den står styrelsen hårdt på, samtidig med at man fastholder høje grænseværdier for mobilstråling.

Og i en ekspertgruppe om spørgsmålet oplever Kwee, at myndighederne forsøger at marginalisere hendes viden. "Det er de samme rapporter og de samme oplægsholdere, som går igen. Der laves dagsordener, som går udenom de mere foruroligende aspekter", siger Kwee. "Det giver sig udtryk i mere barokke situationer, som da jeg pludselig ved det seneste møde blev bedt – uden forudgående varsel - om at give en redegørelse for et helt bestemt aspekt, som slet ikke

er det vigtige. Da valgte jeg – nu jeg fik ordet – at fremlægge de 35 vigtigste forskningsresultater, hvor der peges på risikoen for skader. Da tror jeg nok, at nogle af de usikre fik noget at tænke over".

Hun henviser også til, at en nylig EU-undersøgelse, som egentlig ikke var lagt op som en skadeundersøgelse, fortalte – da forskerne begyndte at regne på resultaterne, at generne reagerer selv ved lav stråling: "Og det er altså en undersøgelse med deltagelse af flere lande, så den er det altså svært at afdratisere eller overse".

"Jeg kan ikke love, at det aldrig vil vise sig, at stråler har en skadelig virkning på mennesker. Men jeg kan love, at vi i dag ikke er i besiddelse af oplysninger, der tyder på, at det skulle være farligt"

Helge Sander (JP d. 10.nov.)

De to eksperter, som myndighederne systematisk læner sig mest op ad er henholdsvis medicineren Christopher Johansen fra Kræftens Bekæmpelse og ingeniøren Jørgen Bach Andersen fra Aalborg Universitet.

Kwee: "De arbejder ikke med celleforandringer. Det er biologers og biokemikers fagfelt. Og der er ingen andre danske forskere end mig, der har lavet biokemisk, eksperimentel forskning med radiostråling".

Fra Kræftens Bekæmpelse siger **forskningschef Jørgen H. Olsen**: "Man behøver ikke at være aktiv cellebiolog for at beskæftige sig med emnet. Andre fagområder er jo vant til at hente viden ind fra epidemiologiske, dyreforsøg og celleforsøg. Og Christopher Johansen kender jo godt de 35 studier, og de inddrager det, de finder relevant. At hun fortolker dem på sin måde, er hendes sag".

Forsøg på rotter giver døde hjerneceller

Mobil-selskaberne nævner ikke selv noget om faren i deres reklamemateriale eller på deres hjemmesider. De forsvare sig med, at så længe de overholder de nationale standarder for fareværdier, er der ingen grund til at skabe uro.

IT- og Telestyrelsen og Sundhedsstyrelsen henviser til, at det vil vare nogle år, inden man med sikkerhed kan afgøre, om brugen af mobiltelefoner kan medføre kræft, og der er fortsat behov for flere undersøgelser.

I de seneste måneder har der været

strålingsfare

refereret til flere undersøgelser, som fremhævede faren. Den svenske professor Leif Salford, sagde til den britiske avis INDEPENDENT, at den frivillige udsættelse af hjernen for mikrobølger fra håndholdte mobiltelefoner er "det største eksperiment nogensinde med menneskets biologi". Han havde i et laboratorium udsat rotter for mikrobølgestråling, der svarer til to timers mobiltale i 50 dage. Og hjernerne viste bagefter masser af døde hjerneceller. Salford gjorde opmærksom på, at selv om rotters hjerner ligner menneskers, så er der ikke dokumentation for, at den menneskelige hjerne påvirkes på samme måde. (Politiken d. 27. 9)

I oktober blev en hollandsk forsker, dr. Zwamborn, refereret for, at hans undersøgelse viste, at UMTS-stråling medfører hovedpine. Men forskeren var bagefter ude med en korrektion: Han konkluderede ikke, at folk bliver syge af UMTS-stråling, for hans statistiske grundlag med 74 personer var for tyndt (Berlingske 25.10).

Købeforskning

Men Kwee gør sig overordentlig upopulær, når hun mere end antyder, at det er stærke økonomiske interesser i dette spørgsmål, som styrer visse dele af forskningen, og at denne i nogen grad kan mistænkes for at være bestillingsforskning:

"Jeg vil tillade mig at stille spørgsmål ved, hvor uafhængig den betalte forskning er. Internationalt set er megen forskning betalt af de store teleselskaber, fx Motorola i USA. En statistik over 173 biologiske studier af strålingens effekter viser, at mens kun 32 pct. af den industri-sponserede forskning finder faresignaler, så finder 73 pct. af den uafhængige forskning faresignaler". (Prof. Henry Lais statistik baseret på 173 biologiske studier af effekter af elektromagnetisk stråling).

Det får Sianette Kwee til at tale om købeforskning.

"Der er så store penge på mobilområdet, at der er milliard-interesser på spil. Som offentligt ansat forsker med meget få forskningsmidler til at lave uafhængig forskning for, er det bekymrende, hvis de store firmaer kan bestille forskningsresultater, som afdramatiserer deres produkter", siger hun.

Kræftens Bekæmpelse: Hvor er Kwees faglige kritik af os?

Spil om forskningspenge og –politik er da også grunden til, at det respektable Kræftens Bekæmpelse – med overlægge Christoffer Johansen – afdramatiserer faren, mener Kwee:

"Det undrede også mig tidligere. Men

de gør det angiveligt, fordi de ikke ønsker at sprede frygt og panik i befolkningen. Og så er der for mig ingen tvivl om, at de indgår i et politisk spil om myndighedernes gunst og om penge og styring af forskningen på dette område".

Kræftens Bekæmpelse replicerer:

"Det er da en påstand. Men vi afdramatiserer ikke for at være gode venner med myndighederne. Det vigtige er, at vi kan stille med forskningsresultater, og vi siger gerne ja, når Sundhedsstyrelsen inddrager os", svarer forskningschef Jørgen H. Olsen.

"Men vi har et stort problem med lektor Kwee, for hun dokumenterer ikke konkret, hvad det er, vi - og Sundhedsstyrelsen - gør forkert. Vi har endnu ikke hørt en indholdsmæssig kritik af de gode og store undersøgelser, som vi henviser til, og som har svært ved at påpege helbredsproblemer. Hun anfægter derfor heller ikke vores konklusioner med videnskabelige argumenter, men koncentrerer sig om at mistænkeliggøre personer og institutioner".

"Der er ikke nogen reel videnskabelig dokumentation for, at mobiltelefoner eller sendemaster udgør en kræftisiko for voksne mennesker. For børn og unge kan det være anderledes. De har en tyndere hjerne-skål samtidig med, at deres nerveceller og hjernen endnu ikke er færdigudviklet

Forskningschef
Jørgen Olsen,
Kræftens Bekæmpelse

Kwee i avis: Kræftens Bekæmpelse til salg for sponsorer

Sianette Kwee henviste i dagbladet INFORMATION til, at netop overlægge Christoffer Johansen fra Kræftens Bekæmpelse modtog en million kroner fra Sonofon og TDC til en undersøgelse af mulig kræftfare ved mobiltelefoner. Både forskningschefen i Kræftens Bekæmpelse som Sundhedsstyrelsen afviste en forskningsmæssig inhabilitet i den forbindelse, men Kwee var citeret for, at hun nok mente, at bevillingen gav indflydelse på resultaterne. Og at livet som forsker bliver mere behageligt, når der er nogen, som betaler for een (INFORMATION d. 12.nov.).

Det fik overlægge Christoffer Johansen fra Kræftens bekæmpelse til kategorisk

at benægte, at sponseringen har påvirket hans resultater: Pengene var kun brugt til forskning, og ingen af forskerne har fået særlig bonus eller særlige honorarer. Forskningsresultater forelægges også først for donoren, når undersøgelsen er antaget af et internationalt tidsskrift.

Og Kwees reference til at forskere relateret til Kræftens Bekæmpelse skulle have vidnet til fordel for mobilfirmaet Motorola, afviste han som fuldkommen grundløs.

Samtidig klagede direktøren for Kræftens Bekæmpelse (Arne Rolighed) til dekanen for det naturvidenskabelige fakultet over omtalen. Dekanen bad Kwee om at redegøre for sin forskning og for påstandene i INFORMATION.

Kwee måtte give uforbeholden beklagelse

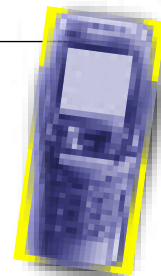
Kwee måtte så give sin uforbeholdne beklagelse over INFORMATION-artistens udformning: Hendes udtalelser til journalisten var generelle og ikke møntet på Johansens specifikke projekt. Hun havde intet grundlag for at påstå, at Johansens forskning skulle være påvirket af den omtalte sponsering. Hun havde heller ikke sagt, at de havde vidnet i Motorola-sagen, men at deres forskning var blevet brugt som (afdramatiserende) partsindlæg for Motorola.

Kwee beklager forløbet: "Det var ikke meningen at mistænkeliggøre Johansens konkrete forskning. Mit ærinde var at påpege et påfaldende sammenfald mellem sponseret forskning og afdramatiserende resultater. Og jeg står da gerne ved en påstand om, at visse forskere er præget af kasket-forvirring".

jo

Om at blive bagtalt

Det er ikke risikofrit at stikke næsen frem i kontroversielle sager. Men Sianette Kwee opfatter det som hendes pligt som forsker at give videre sine forskningsresultater, selv om de ikke passer myndigheder eller private firmaer

”Det er muligt, at det ikke er *'klokkeklart dokumenteret'*, at mikrobølge-stråling er sundhedsskadelig. Men vil vi risikere befolkningens helbred ved bare at ignorere tvivlen? Ud fra et forsigtighedsprincip mener jeg, at tvivlen må komme borgerne til gode”, siger **biokemi-ektor Sianette Kwee** fra Aarhus Universitet.

”Og nu er der faktisk forskningsresultater, der peger på sundhedsskadelige virkninger, så der er et problem. Der er mange undersøgelser – herunder nogle af mine egne forsøg – som viser ændringer i celler efter stråling. Det *KAN* betyde en risiko for – *jeg hævder ikke, at det gør* – at menneskers DNA og kromosomer ændres. Så skal man da ikke fortsætte med at sætte master op”.

Undersøgelser har i årevis peget på faren ved mobiltelefoner, men forsøg tyder på, at strålingen fra mobiltelefoner tæt på ansigtet er meget kraftigere end stråling fra master.

”Jamen, folk ved forhåbentlig godt, at mobiltelefonen kan være farlig. Og det betyder vel ikke, at man skal bagatellisere faren ved masterne? Og i øvrigt er det jo sådan, at folk kan slukke for mobiltelefonen, men de kan altså ikke slukke for masten på deres tagryg”.

Men det har ikke været uden personlige omkostninger for Århus-ektoren at stå frem som fortaler for *forsigtighedsprincippet*. Hun har fået skrammer i offentligheden. Uden for referat bliver hun af såvel ingeniører, fysikere og medicinere kaldt *”troende”*, paranoid og det antydes, at hun har en skrue løs.

”Jeg prøver at være upåvirket af mistænkeliggørelsen. Jeg opfatter det som min pligt som forsker at videregive mine forskningsresultater, også selv om de ikke passer myndigheder eller private firmaers interesser”.

Bagtalelser i Weekend-Avisen

Sianette Kwee er udsat for flere bagtalelser i de seneste uger, fx i Weekendavisen (d. 14.11).

Flere anonyme forskere får her lov at kalde Kwee for en af *”the believers”*: *”Der er i alle lande en klerikal klike af forskere, der forsker med følelserne frem for med forstanden. De får symptomer, så snart de hører ordet stråling. I Danmark*

Sianette Kwee holder mobiltelefoner på armslængdes afstand. Hun frygter deres skadelige virkninger

er det Sianette Kwee”, siger en anonym kilde med henvisning til, at Kwee er blevet talerør *”for foreningen for el-overfølsomme i Danmark”*.

Bagtalelse i INGENIØREN

INGENIØREN kalder uenigheden for *”religionskrig”* og ophøjer ingeniøren Christoffer Johansen til den danske super-ekspert. I en journalistisk kommentar (d 18.11: Jyllands-Posten vildleder sine læsere om mobilfare) fortælles, uden videre at Kwee *”har store huller i sin viden om 3G”*. I de celleforsøg, hun har gennemført med elektromagnetisk bestråling, blev hele den elektroniske del tilrettelagt af andre.

INGENIØRENS kommentar henviser så til et interview med lektoren, som endnu ikke er offentliggjort og først bringes 14 dage efter (5. december). INGENIØREN valgte således at hænge lektoren ud på et interview, som ikke er bragt – hvilket kunne indbringe en sag for pressenævnet for dårlig presseskik.

Troende, paranoid og en skrue løs?

Kwee siger:

”Jeg prøver ikke at tage mig af bagtalelserne og holde mig til at fremhæve de forskningsresultater, som jeg mener er centrale – og som andre altså bagatelliserer. Det er bagvaskelse med den hensigt,

at jeg skal gøres utroværdig. Selvfølgelig påvirker det mig, at jeg hele tiden skal bruge kræfter på at forsvare og legitimere mig”.

Hun ved godt, at nogle i kulissen siger, at hun er troende, paranoid og har en skrue løs:

”Det er anstrengende, fordi jeg bringes i defensiven. Men det er et meget kendt fænomen internationalt, at de bekymrede bagvaskes. Så sent som i november var jeg til en kongres i Budapest, hvor vi faktisk snakkede om det fænomen. Så hvis jeg er skør, så er jeg ikke alene ...”

jø

Ny Lov: Sektorforskningens myndighedsopgaver

Videnskabsudvalgets lovbehandling af forslaget om sektorforskning er i fuld gang. Foreløbig er der stillet 12 spørgsmål til videnskabsministeren, der bl.a. er blevet bedt om at *præcisere, hvad "myndighedsopgaver" er?* (spm. 3), samt hvad der er de enkelte sektorinstitutioners opgaver (spm. 4).

Der er besvarede spørgsmål, som borer videre ved at spørge, **hvem der kan igangsætte eller afvikle** opgaver:

- *Hvem skal ideelt set i denne lovkonstruktion beslutte igangsættelse eller afvikling af overvågningsopgaver og myndighedsopgaver?*

- *Hvem skal ideelt set i denne lovkonstruktion beslutte igangsættelse eller afvikling af databaseaktiviteter?*

- *Kan ministeren gribe ind og afvikle de nævnte opgaver?* (spm. 11).

Hvilken rolle skal direktøren spille?

Lovforslaget skal angiveligt sikre sektorinstitutionerne større uafhængighed af ministerier og andre interessenter. Men Folketinget interesserer sig også for, **hvilken rolle direktøren** skal spille i forhold til bestyrelsen og hvilke kompetencer, han har:

- *Ministeren bedes oplyse, hvorvidt og i givet fald hvordan direktøren for en sektorforskningsinstitution påtænkes at deltage i bestyrelsens arbejde.*

- *Ministeren bedes begrunde den valgte konstruktion, samt redegøre for ansvarsfordelingen mellem bestyrelse og direktør.*

- *Hvad bliver ministerens muligheder for at bestemme og få indflydelse på de enkelte institutioners aktiviteter?*

I loven tales der om, at sektorforskningsinstitutionen **skal offentliggøre**

forskningsresultater, men Folketinget vil have at vide, hvilke fravigelser, der kan blive tale om i praksis:

- *I hvilket omfang gælder offentlighedslovens bestemmelser, og hvilke undtagelser - ud over hensynet til private virksomheders interesser - gælder, når det handler om offentlig adgang til forskningsdata, rapporter, notater m.v.?*

Videnskabsudvalgets lukker for spørgsmål d. 10. december og d. 21. januar afgives betænkning og forslaget kan vedtages i Folketinget.

Lovbehandlingens spørgsmål kan følges på www.folketinget.dk - Videnskabsudvalgets bilag - lovforslag 19)

GEUS' olieeksperter sejles agterud

Hvis Statens viden om Danmarks undergrund er ringere end olieindustriens, står Staten ringere end A.P.Møller i forhandlingerne om nye koncessioner

Hvordan udvinder man bedst den energi, der er i den danske undergrund? Hvilken teknologi skal der bruges? Og hvor meget olie og gas er der tilbage?

Gode spørgsmål er der masser af, men der bliver stadig længere mellem de gode svar. GEUS skal levere forskningsbaseret rådgivning til de administrative myndigheder, deriblandt Energistyrelsen, som forestår forhandlingerne med industrien. Men de konstante sparekrav til GEUS' energiforskning betyder, at staten på lang sigt kan risikere at vide mindre end olie-selskaberne, her i blandt Mærsk, om undergrunden. Og dermed være tilsvarende dårligt rustet i fremtidige forhandlinger om den forkætrede energi.

"Man kan frygte, at det problem vil opstå over tid," siger **statsgeolog Jens Jørgen Møller**, leder af GEUS' geofysiske afdeling. Sektorforskningen på GEUS er ikke bare ramt af direkte nedskæringer, men energiområdet bliver ramt dobbelt hårdt, idet den del af Energiforskningsprogrammet, som var lagt an på olie og gas-forskning, også er blevet skåret væk.

Knibe med bredden

"Energiforskningsprogrammet har været af meget stor betydning for GEUS, for

det har givet os mulighed for at lave forskning af høj international standard. Men når midlerne falder væk, samtidig med at EU også fokuserer på andre områder, så kommer vi virkelig i klemme. Og så bliver det svært at fastholde den kompetence, vi har i dag," siger statsgeolog Erik Thomsen.

Det er bredden i forskningen, det kommer til at knibe med. I sagens natur er der ingen der kan se i spåkuglen og vide præcist, hvilken type forskning, der skal satses på.

"Problemet er, at man ikke præcist kan sige, hvilken viden der bliver behov for om ti år. Man bliver konstant nødt til at sætte nye initiativer i gang, som man mener, at der vil blive brug for om nogle år. Og vores frygt er, at vi ikke har midler og ressourcer til at blive ved med at være så brede, som vi er. Det er fint, hvis vi rammer rigtigt, men spillerummet for at ramme rigtigt formindskes," siger Jens Jørgen Møller.

Løsning: Industripenge

GEUS forsøger i første omgang at kompensere for de manglende statskroner ved at søge industrifinansiering. For eksempel har norske olieselskaber store forsk-

ningsprogrammer, som GEUS muligvis kan blive en del af.

"Vores mulighed er, at de problemer, de gerne vil have belyst, ligner vores. Men der er jo ikke to projekter, der er helt ens, og derfor bliver projekterne ikke helt så målrettede, som hvis der var tale om målrettede danske forskningsmidler. Det er en helt anden og mere kompetitiv situation, vi dermed befinder os i. Det er ikke umuligt, men det er en ny situation," siger Jens Jørgen Møller.

En hurdle, der dog ikke lader sig løse gennem ekstern finansiering, er generationsskifteproblematikken. Ingen unge geologer, geofysikere eller ingeniører kan gå lige ind fra gaden og løse komplicerede problemer – det tager noget tid, før de er inde i arbejdsfeltet. Men pengene til at få de unge medarbejdere op på et højt niveau, kan ikke søges i udenlandske eksterne forskningsmidler.

"Problemet opstår ikke efter et eller to år. Men hvis det fortsætter på den hér måde, så kommer vi i problemer på et tidspunkt," slutter Jens Jørgen Møller.

“Den nålestribe”

Den nye universitetsdirektør kom fra Harvard Business School. Hvad gjorde Og snart kom han i konflikt med den magtfulde dekan, den rullestolskørende

I MANGE ÅR HAVDE universitetet den samme universitetsdirektør, den gamle professor Sigbardt Posner, Sigge ofte kaldet. Posner var en hædersmand, kendt for sine sjove historier og sin evne til at snakke fornuftigt og venligt med alle mennesker. Han var med sikkerhed gnaven og besværlig, når det drejede sig om at føre nye initiativer i marken, men saglige begrundelser lyttede han til.

Frem for alt var han barndomsven med dekanen. Min dekan. De plejede faktisk at snakke i telefon med hinanden i halve timer engang imellem, og jeg fik det indtryk, at det ikke så meget var akademiske anliggender, de diskuterede, men snarere meget personlige og underholdende gamle minder.

Posner, efterkommer af de flittige og seje tyskere, som har eksisteret i Texas siden 1848 og ind i mellem endnu længere, en mand af samme seje stof som admiral Niemitz og ligesom han fra Fredericksburg, var oprindeligt professor i virksomhedsøkonomi. Han blev betragtet som en pokkers dygtig planlægger og budgetlægger, og var vel for en stor del blevet universitetets økonomichef via sine gode kontakter til erhvervslivet og de store demokratiske eller republikanske sponsorer, som sad i bestyrelsen. Han havde studeret i Cambridge samtidig med dekanen, og det var tydeligt, at de havde temmelig meget sammen, også fra den tid. Muligvis desuden noget andet, en form for grundfæstet overbevisning om, at verden ikke på nogen afgørende måde kan blive til et bedre sted, end den er, men at man måske eventuelt kan forhindre de groveste former for forfald. Nogen ville sikkert have kaldt de to herrer for yderst konservative.

Han blandede sig ikke særlig meget i de forskellige fakulteters indre stridigheder. Han foretrak, at deres stridigheder var udkæmpet, når de kom til ham. Dekanen var meget omhyggelig med, at de var det, inden han sendte Posner et budget.

Begge havde den erfarne universitetsmands sikre fornemmelse for, hvad der var bluffprojekter og luftslotte og forsøg på at skaffe ansættelser til uduelige personer med kontakter i administrationen – og hvad der var den ægte vare. Forskellige bestyrelser, overvejende præget af forretningsfolk, der havde givet tilstrækkelig store donationer til forskellige politiske partier, kom og gik og deres universitetsrektorater med dem. Men Sigge blev og holdt orden på det hele. Rene forsørgelsesprojekter havde svært ved at komme gennem nåleøjet. Man kunne

høre dekanen og universitetsdirektøren grine hånligt, når de havde haft held til at prikke hul på sådan en boble. Institut for multikulturel forening eller programmer for sensitivitetstræning, og hvad det nu kunne være, havde ikke en chance, så længe Sigge var der.

Det hele fungerede ret godt.

Lige til udgangen af sidste år da den udmærkede universitetsdirektør pludselig meddelte, at han var blevet for gammel.

Og det kunne der muligvis være noget om. Han skal i det sidste semester helt have mistet evnen til at operere med tal i hovedet.

DEREFTER KOM SÅ, Gud ved hvorfra, eller muligvis ved ikke engang Gud det, denne Richard Palmer. En lyshåret eller muligvis afbleget – man må formode dygtig – herre fra Harvard Business School. Han kunne ikke kommunikere, han var helt ude af stand til på normal måde at besvare et brev. Men blande sig i tingene, det kunne han. Ærkekonventionel, virkelig nålestribe og med en utrolig evne til at blande sig i alt, hvad han overhovedet kunne blande sig i. Dekanen må være blevet lige så forbavset, som vi andre, da han dukkede op, tilsyneladende hentet ud af den blå luft.

Jeg ved ikke helt, hvorfra det kom, men der gik ikke længe førend næsten alle kaldte ham ”Den nålestribe”. Det skulle han hedde, fordi han kom fra Harvard Business School. Og øjensynlig blåøjet havde troet på, at University of Texas ville kunne drives som et andet telefonselskab.

Hvad han gjorde? Han blandede sig. Normalt ville universitetsdirektører ikke blande sig i de virkelig akademiske spørgsmål. For eksempel hvilke steder institutter skal søge nye lærerkræfter, og hvorhenne de lige så godt kan glemme alt om det. Eller konceptet for indholdsbeskrivelsen til det enkelte kursus.

Hvis han så bare kun havde blandet sig, men der var heller ikke noget system i indblandingen. Det kunne medføre flere problemer: At personer, der så godt som havde fået lovning på ansættelse slet ikke fik det, at annoncerede kurser måtte aflyses.

De gamle traditionsrige krige mellem institutterne Økonomi overfor Sociologi, Engelsk overfor Romanske sprog, Filosofi overfor Psykologi, begyndte efter nogle måneder med Den nålestribe at gå i stå. Fordi alle så småt så en fælles fjende i universitetsdirektøren.

Dekanen professor Paul Chapman havde et yndlingsprojekt. Han ønskede,

han? Han blandede sig. professor Paul Chapman

at universitetet skulle udvide, først med en forelæsningsrække og lidt efter lidt måske oven i købet med et institut i videnskabshistorie. En række fornemme universiteter nordpå, selvfølgelig Harvard, MIT og Yale havde det – hvorfor skulle vi ikke have det?

Han havde en hel stribe argumenter for det, som jeg måske fortæller om en anden gang, og flere af dem var ret fornuftige og andre temmelig excentriske. For eksempel at videnskabshistorie kunne være et meget godt korrektiv til den dårlige indflydelse, som han var overbevist om, at feministisk videnskab og andre egalitære påhit kunne udøve på et i grunden godt universitet. Til sin idéhistorie havde han allerede en favoritprofessor på Filosofisk institut, som han mere eller mindre havde udset til at være chef for det nye undervisningsprogram, og det hele var åbenbart under hånden allerede en aftalt realitet med den almægtige bestyrelse. I det hele taget var det altid mærkeligt at se den tilsyneladende lethed, hvormed han kunne få bestyrelsen med på sine forskellige projekter. Det skete så vidt man kunne se uden anstrengelse. Som om han kunne trække i nogle usynlige tråde bag disse republikanske og demokratiske politikere og deres donatorer, og pludselig få dem til at optræde som marionetter.

- Alt er muligt for den resolute, plejede han at sige.

Men nu blev det pludselig sværere.

OG SENERE, DENNE SOMMER lægger universitetsdirektøren pludselig sten i vejen for ham. Jeg er ikke helt sikker på, at jeg ved, hvordan det gik til. Formentlig havde Palmer arbejdet på at forpurre det temmelig længe, talt i telefon med indflydelsesrige personer, sendt disse små lapper papir med beskeder uden for referat af sted, disse vigtige instrumenter i den interne kreds på et rigtigt universitet. Dekanen skulle komme til at opleve noget, han slet ikke var vant til: Pludselig at stå overfor en fuldbyrdet kendsgerning.

Han opdagede det en af disse rigtig hede eftermiddage lige før tordenvejret, og hans mine varslede ikke godt. Palmer havde simpelthen blæst på at give dekanen besked.

Nogen burde muligvis have advaret Richard Palmer, den nålestribe og effektivt indbildske, om hvem han havde at gøre med. Men det ville naturligvis have ødelagt fornøjelsen for en og anden. Dekanen havde et par gange i høflige vendinger gjort klart overfor universitetsdirektøren, at han ikke havde i sinde at

finde sig i simpelthen at få dette projekt strøget af budgetforslaget.

Vi troede, at det ville være tilstrækkeligt. Men det utrolige skete, at denne nye herre simpelthen ignorerede professor Paul Chapman. Han optrådte slet ikke aggressivt. Han optrådte som om dekanen for Liberal Arts ikke spillede nogen rolle. Dekanen var i denne mands øjne, virkede det, som en nonentitet, et levn fra en tidligere periode, en ældre dekan som havde at rette sig efter universitetsdirektørens beslutning i budgetspørgsmålet. Og som desuden sad i kørestol.

Kort sagt: Richard Palmer mente allerede at have sagt sin mening om, hvordan det skulle være og var alt for dum til at opfange de tydelige advarselssignaler fra folk tæt på. Der var jo en del mennesker med erfaring i Main Building som vidste, at forsøg på at tage livtag med Chapman sjældent førte til noget godt.

Der var rigeligt med historier. Om personer der var blevet ramt af ejendommelige, pludseligt opståede nervesammenbrud, og som man havde måttet transportere væk til nærmeste psykiatriske hospital efter kraftige indsprøjtninger af nerveberoligende medicin, personer som stædigt hævdede, at dekanen skulle have vist sig i deres soveværelse midt om natten i form af en kæmpe sort ulv. For ikke at tale om alle hjerteanfaldene. I vores kultur er det jo overhovedet ikke usædvanligt, at kronisk overbebyrdede personer mellem tre og fyre pludselig bare kollapse en dag. Uden nogen som helst fysiske skavanker. Udbrændthed, tror jeg det hedder.

Tilfældene, oplyser en overskrift i *The Daily Texan*, er taget til i bemærkelsesværdig grad i den seneste tid.

Disse historier var selvfølgelig ikke andet end lokale skrøner af en art, som alle etnografer kender til. Hvem har vel nogensinde hørt, at en halvt lammet mand i kørestol løber rundt om natten? Hvordan ser en dekan ud som ulv? Hvordan ser en ulv ud som dekan? Det kunne jeg godt lide at vide.

Med universitetsdirektør Palmer gik det ikke mindre dramatisk til, men mindre spektakulært.

NETOP DENNE EFTERMIDDAG, en tung eftermiddag, svanger af stadig tungere tordenskyer, som trak op i horisonten, havde Palmer sendt en meddelelse fra dekanen tilbage, forsynet med en bemærkning i margenen af den mere tankefulde slags. Det kan have været en sætning om, at han allerede betragtede sagen som uddebatteret eller noget i den stil.

Jeg så en beslutsomhed i dekanens kolde blå øjne, som vist ikke lovede godt. Han bad mig om selv at gå over og aflevere svaret, der virkede, som om det var en kort meddelelse. Det var meget vigtigt, at den blev åbnet af Palmer personlig og ikke af nogen anden. Jeg udførte mit ærinde, og han åbnede og læste brevet. Uden at kommentere det. Tilsyneladende var der ikke noget specielt dramatisk i det. Han rynkede panden lidt. Lod hånden glide over det tjekkede hår. Det var det hele.

På vej tilbage, den korte spadseretur mellem Main Building og West Mall Building, kom jeg ud i haglbygen. Livsfarlige tunge, store hagl.

Jeg var nødt til at søge ly i vestibulen i Peter Flawn Building på vejen. Studerende flygtede i panik og prøvede at beskytte sig, så godt det kunne lade sig gøre, med aviser og tasker over hovedet.

Dette var nøjagtigt to dage, før universitetsdirektørens død. Hvordan gik det til? Ja, det er der rigtigt mange forskellige opfattelser af.

(.....)

Det varede ikke mere end en uge, førend bestyrelsen var i fuld gang med at finde en ny universitetsdirektør. Denne gang sad dekanen med i ansættelsesudvalget, en ting nogle fandt en smule uheldigt, men som de fleste jeg talte med fandt meget betryggende.

Uddrag af Lars Gustafsson: Dekanen (2003 Hovedland)

Forfatteren er professor i filosofi og germanske sprog på University of Texas. Gustafsson har i mange år været en kontroversiel debattør i Sverige.

Reform-toget tøffer i Norge

Den borgerlige norske regering vil kopiere den danske universitetslov, men til forskel fra den danske situation for et år siden mødes regeringen af store protester fra såvel universitetsrektorer som fra oppositionspolitikere, herunder fra Arbeiderpartiet

- Oslo den 18. november

”Universiteternes medvirken i den to år gamle kvalitetsreform har været imponerende. Når jeg deltager i internationale møder kan man være stolt af, hvad der foregår i Norge. For de andre er vi foregangsmænd. Derfor honnør til sektoren”.

Der lød ros fra den norske undervisnings- og forskningsminister **Kristin Clemet (Høyre)**, da den norske fagforening for universitetslærere **FORSKERFORBUNDET** havde samlet 250 interesserede til forskningspolitisk seminar. Temaet var den universitetsreform, som den borgerlige regering tumler med efter dansk forbillede. Et ministersatsudvalg – Ryssdal-udvalget – har stillet et kontroversielt forslag til ny struktur. Udvalget foreslog at gøre universiteter og videregående højskoler til selvejende institutioner, med en bestyrelse med eksternt flertal i toppen og med bestyrelsesansat rektor.

Ministeren blev foreholdt diskrepansen mellem ros til sektoren og så det radikale ændringsforslag:

”Hvad fungerer egentlig så dårligt i dagens system, at universiteterne skal igennem en så radikal reform? Og det er mindre end et par år siden, at den tidligere regering igangsatte den såkaldte ’kvalitetsreform’. Kan man ikke afvente en evaluering af den, før man går til radikale reformer?”, lød spørgsmålene til ministeren.

Ganske som i den danske debat for et år siden blev der således efterlyst begrundelser for politikernes reform-iver. Og ganske som i den danske debat kom der ikke noget konkret svar, men blot generelle henvisninger til globalisering og til mistænkeliggørelse af det kollegiale selvstyre: ”Der har udviklet sig en allemands- og allemøde-kultur, som ikke er hensigtsmæssig i en stigende konkurrence, hvor der er behov for større strategiske beslutninger og at få erhvervslivets opmærksomhed og støtte”, svarede ministeren – meget lig den danske viden-skabsminister Sanders ord for et år siden.

Ministeren: Politikernes legitime ret at styre

Med henvisning til den store debat, som Ryssdal-udvalgets rapport har fremkaldt i Norge, sagde minister Clemet, at det da var en tillids erklæring til det eksisterende styrelsessystem, at så mange gerne vil have det, som det er:

”Men jeg vil gerne stille spørgsmål ved tre elementer i kritikernes argumentation:

1. Udvalget forslår en anden tilknytningsform end statsligt ejerskab. Men det

er et paradoks, at kritikerne mener, at ministeriet skal give større autonomi til universiteterne samtidig med, at de mener, at ministeren fortsat skal være central og ansvarlig instans.

2. I debatten lyder det som om konkurrencesituationen i universitetsverdenen er politisk skabt, men den skyldes altså en geografisk mobilitet. Og i en konkurrencesituation er det altså vigtigt med en stærk strategisk ledelse.

3. Af nogle kommentarer i den offentlige debat stilles der spørgsmål ved eksternt indblanding i universiteternes forhold. Men vesteuropæiske lande kan se frem mod arbejdskraftmangel, og politikere har altså - i samfundets interesse - en legitim interesse i universiteternes forhold”.

Ryssdal-udvalget: Den norske forskningskommission

Den norske regerings køreplan for reformen ligner forspillet til den danske universitetsreform.

Ministeren nedsatte Ryssdal-udvalget, hvor de danske politikere nedsatte Forskningskommissionen. Begge udvalg var politisk nedsat med mere eller mindre sagkyndige personer – og den norske minister benægtede da også, at de var politisk håndplukkede.

Begge udvalg fremkom med radikale forslag til reformer.

Ryssdal-udvalget (opkaldt efter advokaten, der var formand) var ikke enigt, idet tre medlemmer (dem med universitetstilknytning) afgav mindretalsudtalelse ved offentliggørelsen i september. Den største uenighed gik på, at hvor Ryssdal-flertallet foreslår ”selvejende institutioner”, så vil mindretallet fastholde den nuværende statsstilknytningsform som ”uafhængige forvaltningsorganer med lovfæstede fuldmagter”. Flertallet mente, at staten skal nøjes med rollen som ”soliditets- og legalitetskontrol”.

Flertallet foreslog også bestyrelser med eksternt flertal, udpegede rektorer og universitetsdirektører m.m.

Et andet delforslag giver klare associationer i retning af DTU: ”Åbningsbalancen må fastsættes efter vurdering af ejendomsmasse og værdier i øvrigt”.

Professor-opprop mod Ryssdal

Ryssdal-udvalget har kopieret dele af den danske reform.

Men reaktionerne på forslagene er noget anderledes i Norge, end de var i Danmark. For hvor den danske Forskningskommission blev mødt med spagfærdige protester, så er den norske

mødt med voldsomme protester fra såvel universitetsfaglige kredse som politiske partier.

Ryssdal-udvalget blev straks efter offentliggørelsen mødt af et ’professor-opprop’, der tog stærkt afstand fra flere af udvalgets konklusioner. Og kort tid efter blev der afleveret 4300 protestunderskrifter fra universitetsverdenen mod forslaget.

Men ikke mindst møder forslaget kraftig modstand blandt de fleste norske rektorer. I Danmark var rektorprotesterne spage (og delvis styret af, at bl.a. den monofakultære kultur på DTU blokerede for kraftige protester fra fællesorganet Rektorkollegiet). Sådan er det ikke i Norge, selv om rektoren for den norske tekniske højskole står ret alene med sin støtte til Ryssdal-udvalget.

Sådan ser den norske kloning af Tørnæs og Sander ud: Kristin Clemet er både undervisnings- og forskningsminister ...

Rektorer protesterer også

Ved konferencen optrådte den mangeårige rektor fra Bergen Universitet, **Narve Bjørge**, som repræsentant for skeptikerne. Han er en anerkendt og velmeriteret person i Norge og nuværende direktør for det statslige akkrediteringsbureau. Men han lagde ikke fingrene imellem i sin afstandtagen fra Ryssdal-modellen:

”Udvalgets tekniske beskrivelse af dagens tilstand er gennemgående god og til at blive klog af. Når man foreslår en reform med så store samfundspolitiske konsekvenser må det være et absolut mindstekrav, at argumentationen for ændringer har tvingende tyngde – og det er der ikke. Der er et misforhold mellem beskrivelse og anbefalinger. Jeg kan ikke minde at have læst en betænkning med et sådant misforhold mellem sammenbragte præmisser og radikale konklusioner. Desuden ligger præmisserne alt for

ofte implicit i teksten uden en udtrykkelig påvisning af, hvorfor de har den påståede konsekvens”, lød Bjørgos usminkede svada.

”Udvalget lancerer angiveligt sine anbefalinger af bestyrelsesmodellen - imod det kollegiale styre og som ’værn mod politisk overstyring’ – ved at henvise til ’at fremme institutionens bedste som helhed’. Det er stærke ord. Men hvorfor bliver den samme mistankens hermeneutik ikke omvendt brugt på analysen af et eksternt bestyrelsesflertal. Andre steder har vi da eksempler nok på, at eksterne repræsentanter kan optræde som blok i kontroversielle sager”.

Han henviste til, at kortsigtede kommercielle særinteresser øger sit pres, når staten taber position:

”Konkurrencemodellens styringslogik kan derfor tidsnok vise sig at blive selve ekstremvarianten af en eksternt ’overstyret’ institutionsudvikling”.

Skeptiker: Ikke jura, men værdikamp

Hans erfaring som akkrediteringsleder fortalte ham, at kvalitetsreformerne suser derudad – under den nuværende styrelsesform med kollegialt selvstyre:

”Kvalitetsreformen er jo også en stor styrelsesreform. Og fordi reformerne i afgørende grad er et ledelsesansvar, er pres-

set på ledelsen særskilt stor, og systemet har ikke overskud til nye omstillinger. Der er altså et tidsbestemt argument imod Ryssdal-flertallets argumenter”, sagde Bjørgo.

Han forsvarede det klassiske akademia:

”Reform-debatten gøres til en diskussion om jura og tilknytningsformer. Men i virkeligheden er det ikke det juridisk-økonomiske filigran-arbejde i anbefalingen, som er interessant, men de væsensforskelle i *værdier*, som udvalgets flertal og mindretal står for. Forsøg på retslig frikobling af universitet og stat går lige ned i selve det akademiske grundfjeld. Det opleves som et skelsættende ideologisk kontinuitetsbrud – noget som konservative politikere burde være de første til at forstå”.

Arbejderpartiet: Ideologisk korstog

Men ikke bare universiteternes interne mobilisering mod reformforslaget skiller sig fra det danske forløb. En afgørende forskel er, at de norske socialdemokrater (Arbejderpartiet) ikke støtter de borgerliges reformiver:

”Ryssdal-betænkningen er et overgreb på den frie universitetssektor. Hvordan kan ministeren i fuldt alvor – med henvisning til udlandet – hævde, at det er nød-

vendigt med en så radikal norsk reform? Det ligner et ideologisk præget korstog, hvor Høyre vil have en privatiseret sektor efter en model, som passer det private erhvervsliv”, erklærede Arbejderpartiets repræsentant i den politiske paneldebat på seminaret.

Også et andet delforslag vækker Arbejderpartiets protest: Der åbnes for ophævelse af **gratisprincippet** i uddannelserne. Hvor der ikke er fuld statsfinansiering af en uddannelse åbnes op for studieafgifter.

Det var en klar melding, men da regeringens flertal faktisk ikke afhænger af Arbejderpartiets støtte i denne sag, var der helt stille i salen, da det kristelige midterpartis paneltaler kom til. Men herfra kom der blot en generel sang, som ikke gav svar på, hvor det parti står i sagen. Nu afventer svarene en høringsrunde, som afsluttes d. 30. januar, hvorefter ministeren vil overveje den videre køreplan.

jø

Seminar-oplæg se: www.forskerforbundet.no/Article.asp?ArticleID=2893

FORSKERforum

ønsker god jul og godt nytår

Følg sidste nyt på:

www.forskeren.dk

Samfundsforsker PK jobbede for Venstre

Sagen om Sanders politiske udpegning til Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd ruller videre på tredje måned. Nu blandes selveste statsministeren ind

Foto: Polifoto

Hvad har politologen PK lavet for Statsministeren, spørger Morten Homann (SF)?

”Videnskabsministeren indrømmer nu, at den forsker, som han helt ekstraordinært – uden faglige begrundelser – udnævnte til det samfundsvidenskabelige forskningsråd, faktisk har lavet jobs for partiet Venstre. Udnævnelsen er altså simpel politisk kammerateri – og hvis det ikke forholder sig sådan, må ministeren forklare, hvorfor han ellers har udpeget forskeren. Bevisbyrden påhviler Sander”.

SF’eren Morten Homann fornemmer – efter ihærdig udspejgning af videnskabsministeren Sander og utallige afglidende svar – at han nærmer sig forklaringen på, hvorfor videnskabsminister Sander gav samfundsforsker **særbehandling**, da han udpegede denne som nyt medlem af Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd – frem for de forskere, som blev indstillet af de sagkyndige i rådet (se FORSKERforum 167: Politiske udnævnelser).

SFeren har nemlig tvunget ud af Videnskabsministeren, at Statsministeriet oplyser, at forskeren *”i nogle få tilfælde efter anmodning har udarbejdet notater/responsa til partiet Venstre”*.

Professor: Ligner politisk udnævnelse

For professor **Tim Knudsen** gør oplysningen om Venstre-tilknytningen ikke sagen mere belastende: ”Men sagen er såmænd ikke blevet værre; den var belastet af politiske overtoner i forvejen – og de nye oplysninger understreger det bare”.

Det har hele tiden været en politisk præget udnævnelse. ”Hvis man holder fat i, at forskningsråd skal sammensættes, så de indeholder en balance og bred kompetence og ikke klumper kompetencer sammen, så er det vanskeligt at forsvare udpegningen af PK: Han er absolut en kompetent forsker, og hvis der var et hul i rådet på hans kom-

petencer, ville han kunne fylde hullet ud. Men hans kompetencefelt er allerede dækket i rådet, og det gør udnævnelsen problematisk”, siger Knudsen, der som politolog er fagfælle med PK.

”Det mest politisk belastende er efter min mening, at PK er indstillet til Videnskabsministeren af sin bonkammerat fra det liberale tidsskrift *Libertas*, Christopher Arzrouni, for denne er ikke fagligt kompetent på forskningsområdet, men mere kendt som tidligere ansat i Venstre. Det aspekt er jeg bestemt ikke tryk ved”.

Kan en forsker udføre arbejde for et bestemt parti og bagefter blive belønnet med offentlige tillidsposter?

”Nu ved vi jo ikke præcist, hvad PK har lavet! At han på et eller andet tidspunkt har udført arbejde for Venstre, kan ikke i sig selv diskvalificere ham”, svarer Knudsen. ”Forskere og embedsmænd må gerne have politiske sympatier. Men svagheden ved udpegningen er, at det er svært at finde de faglige argumenter for udnævnelsen og ministeren har ikke bidraget til at oplyse om dem”.

I udpegningsproceduren er der et problem i, at den hverken er strengt faglig eller klart politisk. Det er forskningsrådet, som laver en faglig indstilling, men Videnskabsministeren som bestemmer. Var der rene linier burde det være det faglige råd, som selv udpegede, for så man slap man disse sager i gråzonen, slutter professoren.

Har PK arbejdet for selveste statsministeren?

Homann: ”Sagen er politisk betændt. Den handler om kasketforvirring, om videnskabsminister Sander, der skal udføre Folketingets beslutninger, men ikke kan lade være at blande sine usaglige Venstre-interesser ind i et statsligt råd, der skal være sagligt og politisk uafhængigt. Det er usundt for forskningssystemets uafhængighed og troværdighed”.

For SFeren er sagen ikke slut. Han vil nu gerne vide, hvordan statsminister Anders Fogh Rasmussen pludselig er part i sagen:

”Hvad er det præcist for opgaver, som forskeren har lavet for Venstre? Har det været lønnet eller ulønnet? Og har forskeren tilmed lavet noget for Statsministeren selv”, spørger Homann.

(se: www.folketinget.dk
- videnskabsudvalgets bilag 59 og bilag 78).